"తీరనికోరిక—తరువాత"

రావు వేంకట మహీపతి
గంగాధర రామారావు

పిఠాపురము యువరాజు



మొదటికూర్పు.

500 ప్రతులు.

1941

రామరాయ ముద్రణాలయము

త్యాగరాయనగరు

మద్రాసు

కాలచక్రములో

నలగి పోయెడి

బ్రతుకులకు.

నాంది!

*

భగభగమండి పోవుచున్నది కాలము. నలిగిపోవు చున్నది జీవనము. పొంగిపోవుచున్నది భావము—వర్తమానము—వర్తమానము—ముందేమో! వెనుకేమో!—

కంటినీటిలో మందహాసముతో సాగిపోవుచున్నది విశ్వరంగమునందు విశ్వనాటకము.

చీకటిలో గ్రుడ్డులాటా? దేవుళ్ల దెబ్బలాటా?

శాంతము, పాపము; సర్వే లోకాస్సుఖినోభవంతు.

*

పాత్రలు :

తిలోత్తమ.

వాసంతి.

సుమంగళి.

అచ్చమ్మ.

ఇద్దరు, ముగ్గురు స్త్రీలు (సభలో)

నరేంద్రుఁడు.

వాగనుశాసనుఁడు.

ఘటోత్కచుఁడు.

పిచ్చివాఁడు.

సభికులు, పల్లెటూరి వ్యక్తి, పోలీసు ఇన్స్పెక్టరు.

పోలీసులు, సేవకుఁడు, వైద్యుఁడు, గొఱ్ఱెలకాపరి

మఱియొక లోకమునందలి పాత్రలు.

★

"తీరని కోరిక — తరువాత"

ప్రథమాంకము

★

ఒక నాడు

ప్రదేశము (ఒక మైదానము)

ప్రవేశము (ఒక చిన్ని బహిరంగ సభకు అనుకూలమగు జనులు. ఇద్దరు ముగ్గురు స్త్రీలుకూడ పురుషుల మధ్య కూర్చుందురు— వక్తకొఱకు, ఒక చిన్న బల్లవేయబడియుండును.

వాగనుశాసనుడు ప్రవేశించి, బల్లను అధిరోహింపబోయి బల్లపడిపోవ దానుకూడ నేలపైబడును.

(సభలో హర్షధ్వనులు—నవ్వులు)

వాగనుశాసనుడు :

(లేచుచు, దులుపుకొనుచు) నవ్వండి, నవ్వండి—మీ నవ్వులకి అర్థాల్లేవు, మీ ఏడుపులికి అర్థాల్లేవు—

ఒక సభికుడు :

నోరుమూయ్ ! (హర్షధ్వనులు సభలో)

వాగనుశాసనుడు :

నీ నోరా ! (సభలో హాస్యధ్వనులు)

మొదటి సభికుడు :

(లేచి సమీపించి) ఏం పేల్తున్నావ్.

(చొక్కా చేతులు మడత పెట్టును. హాస్యధ్వనులు.)

వాగనుశాసనుడు :

(వెనుకకు జరుగుతు) ఏం నాకు భయమనుకొన్నావా—
(మఱల సభలో హర్షధ్వనులు) (ఇంకొంచెం కొంత వెనుకకు కదలి)
—కాని అనవసరంఐన గొడవ ఎందుకని శాంతిస్తున్నాను—
ఓ మహాశయులారా ! మహాత్ముని అహింసా విధానాన్ని
మనస్ఫూర్తిగా అమల్లోపెట్టేవాణ్ణి నేనే—ఈ నా

సభలో

(" ఓ మహాత్మా " అని కొందఱినుండియు,

" ఓ మతిలేని పిరికిపందా " అని కొందఱినుండియు కేకలు)

వాగనుశాసనుడు :

నేను పిరికిపందనా, చెపుతా (బల్ల సరిచేసి ఎక్కబోవును.)

ప్రథమాంకము

సభలో కేకలు

అయ్యా! మళ్లాడిపడాడు నాస్త్ర్యర్త్ర! (హాస్యధ్వనులు)

వాగనుశాసనుడు :

(ఎక్కి..) పడితే పడతాను — అది నా యిష్టం—నా స్వేచ్ఛ—నాజన్మహక్కు— స్వేచ్ఛలేనిదే నరకం—ఆజ్ఞాపించేవాడే ఉండకూడదు. అదివుంటే నాకు—దుఃఖం—ఈ స్వేచ్ఛ కొఱకు నా జీవితాన్నైనా ఇచ్చేస్తా!

సభలో

పీడ వదుల్తుంది! (కరతాళధ్వని)

వాగనుశాసనుడు :

నేను చచ్చినా నా ఆత్మ ఈ స్వేచ్ఛకొఱకు, మీ స్వేచ్ఛ కొఱకు ఇక్కడే నిలబడి స్వేచ్ఛావిధానాన్ని ఏకధాటిగా ప్రపంచానికి చాటించగలదు—

మొదటిసభికుడు

(సమీపించును)

వాగనుశాసనుడు :

(చివాలున బల్లనుండి వెనుకకు దుమికి) అయ్యా! చొక్కా-చేతులు దింపేయండి — అలాంటి విషయాలు అనవసరం ఇక్కడ — ఇది సభ! యుద్ధంకాదు, — ఇక్కడంతా మాటలతో జరగవలసిందే అన్ని విషయాలును—కార్యాలతో ఈ సభకు సంబంధంలేదు—శాంతం భూషణం.

(బల్ల ఎక్కును, సభికునితో కరస్పర్శచేయును)

సభలో

"సెహబాస్" — సిగ్గు, సిగ్గు.

వాగనుశాసనుడు :

సిగ్గెందుకు — సిగ్గనేది నా నిఘంటులో లేదు — (కరతాళములు) సిగ్గనేది ప్రపంచంలోనే లేదు — సిగ్గనేది ఆడవాళ్ళకే—

ఒక స్త్రీ :

(లేచి) ఆడవాళ్ళకు సిగ్గెందుకు ?—ఈవిధంగా స్త్రీలను అవమానిస్తున్నంతకాలం దేశానికి విముక్తిలేదు—ఈ మాటలకి స్త్రీలోకంఅంతా మండిపోయి ఉద్రేకంచేత ఉడికిపోయి కంపిస్తది—(చేతిని కదలించును.)

సభలో

(కరతాళములు)

ఒక పల్లెటూరివ్యక్తి :

సన్నిపాతజ్వరానికి మా మామ్మదగ్గర మహా మంచి మందు ఉందండి అమ్మగారు !

సభలో

(హర్ష ధ్వనులు, నవ్వులు)

వాగనుశాసనుడు :

(బల్లదిగి) శాంతించండి—ఒకమాట చెపుతా—మీకర్థం అవ్వలేదు— (మొదటిసభికుని చూచి) అయ్యా తమరు కొంచం దయచేయండి. రాజీ అయిపోయిందికాదు మనకి—నేను చాలా కంగారులో ఉన్నాను—("పాపము" "పాపము" అని కేకలు)

మొదటి సభికుడు

(కూర్చుండును)

వాగనుశాసనుడు:

నేను బల్లదిగటం భయపడికాదు — ఈ స్త్రీగారి కర కమలం నాకు తగిలితే వారికి నొప్పిపెడతదేమో అని కొంచం

జరిగేను. ఓ స్త్రీరత్నముగారూ! ప్రపంచశాంతికొఱకు మీకు నమస్కారం—సే అన్నదేంవిటంటే స్త్రీలకే సిగ్గనేది లేదు. ఇప్పుడని—

ఆ స్త్రీ :

స్త్రీలంత నీచమనా!

వాగనుశాసనుడు :

అబ్బెబ్బే! ఎంతమాత్రం కాదు. శాంతం పాపం, శాంతం పాపం. స్త్రీలంత గొప్పవారే సిగ్గు విడచిపెట్టినప్పుడు ఇక అది ఎందుకని అనబోతున్నా!

సభలో

(హర్షధ్వనులు)

స్త్రీ :

(కూర్చుండును. చెమటు తుడుచుకొని పైట సర్దుకొనును.)

పల్లెటూరి వ్యక్తి :

(ఆమెను తేరి పారచూచును.) (పక్కనున్నవానితో గట్టిగా) ఆడోళ్లు మొగోళ్లుకలిసి చేసుకొనే ఈ మీటంగాలు మా బాగున్నాయి—ఇన్నాళ్ళనుండి ఏంటిరా సెప్మా ఈళ్ళంద

అకి మతులుపోయేయా పసుపుమాసికొని గాడిపిల్లాగ తుళ్ళ-ల్లాగ అరుస్తుంటారు. ఈ పిటంగాలు చేసుకుంటారు అని ఆశ్చర్యంపడేవోణ్ణి—బాటా మాదాగా తెలిసింది! ఏమండీ ఆరితో మాట్లాడొచ్చా!—అమ్మగారూ ఉండం అండి.—లేసి ఏవన్నా మాట్లాడండి!—

ప్రక్కనున్నవారు

తప్పు అలా గట్టిగా మాట్లాడకూడదు.

పల్లెటూరి వ్యక్తి

ఏం బాబు మాట్లా డొద్దంటావ్!—

ప్రక్కనున్నవారు

స్త్రీల విషయము అలా మాట్లాడకూడదు — వాళ్ళని అలా కళ్ళువిప్పి చూడకూడదు.

పల్లెటూరివ్యక్తి

(గట్టిగా) ఏందాటా. సుప్పుడుట్టుకు తెగేసి ఆదేపనిగా సూట్టంలేదు ఈ అమ్మల్ని? (సభలో నవ్వులు)

స్త్రీ

వాగనుశాసనుడుగారూ, సామ్యవాదుల సభలో మీరు ఉపన్యసిస్తారని ఇక్కడకు వచ్చేం! అంతేకాని అనవసరం ఐన విషయాలతో కాలక్షేపం చేస్తూంటే ఎట్లా! మాకు పనులు లేవు ?—ఇదంతా సంతగోలలోకి మారింది—ఈ పల్లెటూరి మనిషి ఎవరో అసలే మర్యాద పాటించటంలేదు.

వాగనుశాసనుడు

(విషయములు వ్రాసుకొనుచు బల్లనెక్కి) సోదరీ శిరోమణీ!

పల్లెటూరివ్యక్తి

(లేచి) ఏవండి అమ్మగారూ! అలా అంటారు. నేను ఏం మర్యాదకానిపని చేసేనండి ?—నేను కాపోణ్ణండి!— మర్యాదకానిపని చేస్తే కులం తప్పేస్తారండి—మాకు మర్యాద చాలా ఎక్కువండి—మాఆడోళ్లని ఇలాంటి మీటంగాలలోనికి రానివ్వమండి—మాటాడితే పల్లెటూరోళ్ళని ఆక్షేపిస్తారు—ఏం, మేం ఏం తక్కువండీ—పనంతా మేం చేస్తాంవండి—కాయ కష్టాలకోర్చి పొలందున్ని నాలుగుగింజలు సంపాదిస్తాంవండి! ఏదోమాయచేసి పన్నులనో తన్నులనో సంపాదించిన నాలుగు

డబ్బులు లేక పనిచేసోళ్లు హాయిగా బంగారుపండించే పొలాలలో కార్చుని లాగేస్తారండి — ఇల్లాంటోళ్ళందరు ఆ పొలాల్లో వాళ్లో, అళ్ళి బోసి పని పైరాపంటయుందామనుకుంటున్నా! ఇలా ఆస్తి చేయాలికాని పల్లెటూరోళ్ళు చెప్పుతుండి — వోళ్లు కోసం మట్టిని కుక్కలు తిరిగినట్లు లేక అయ్యో! ఏమిటిది మా చుట్టు — కాని మంత్రాలో తంత్రాలో ఉంటే మళ్ళీ మా మనం అన్నా చూడరండి వైవెప్పు అప్పుడు పప్పులు మరి మమ్మల్ని సరిపెస్తారండి — చెప్పు ఏలుబడిలోనే — చెప్పం చూడొచ్చు, మంత్రంలో మాట్లాడితే (మాటాడితే గోడి) ఉంటు పప్పులు తీసేస్తారు అని లేదు....

నాగనాయుడు

అయ్యా, ఆగండి — చెప్పు —

పల్లెటూరివ్యక్తి

ఆ చెప్పు — ఏమిటి — మర్యాదగా మాట్లాడాలి —

నాగనాయుడు

(కొంచము వెనుకకు తగ్గి) చెప్పండి — చెప్పు మరి అన్నా —

పల్లెటూరివ్యక్తి

చనువేఁటండీ ! మీకూ నాకూ నేస్తం ఏవిఁటీ—మీ రెవరో నాకు తెలియదు, నేనెవణ్ణో మీకు తెలియదు. నీ అబ్బ ఎవడో, నా అబ్బఎవడో !

వాగనుశాసనుడు

అయ్యా ! తమరు చాలా గొప్పవారు—తమమాటల్లో చాలా అర్థంఉంది. నేను చాలసార్లు ఆలోచించేను ఇదేవిషయం ఎవడి అబ్బ ఎవడోఅని—

పల్లెటూరివ్యక్తి

"డీ", "డీ" ఏవిఁటండీ—మర్యాదగా మాట్లాడండి

(సమీపింప బోవును.)

వాగనుశాసనుడు

అయ్యా ! శ్రమతీసుకోకండి !—క్షమించండి—అవసరంవస్తే కాళ్లైనా పట్టుకోడానికి అభ్యంతరంలేదు.—(సభలో నవ్వులు)

పల్లెటూరి వ్యక్తి

ఆఁ ! మా మంచిమాట పుట్టించేరండీ—ఏ గాడిద కూతన్నా కూయొచ్చు, ఏ ఎదవపనిఐనా చేయొచ్చు చమిం

చాలి అంటే చాలు—మొన్న ఒక గమ్మత్తైపోయింది మా వూళ్లో—ఎవడో ఒకడు కవిగాడో అంటే పదాలు కడతారు ఆళ్లు, లేకపోతే వాలంటీరో, ఏమైంతేనేం! ఒక దొంగ ముండాకొడుకు వచ్చి మా కరణం ఇంట్లో బస చేసేడు మూడు నెల్లు—

స్త్రీ

(లేచి) సభ జరగనియ్యండి—రాయుడని మాట్లాడ నియ్యకూడదు.

పల్లెటూరివ్యక్తి

ఎవడాప్ నన్ను మాట్లాడ నియ్యనోడు—అందులో ఈ అమ్మోరు వరీ ధాటీగా మాట్లాడుతున్నారే—దీని తల్లి సిగ తరగ!—(సభలో కేకలు) (దీనితల్లి బోడిగుండ సిగ లేదు అని కేక) (చప్పట్లు)

వాగయుతాసయుడు

(ఆయనను సమీపించి) (మెల్లగా) ఈ అవమానంతో వచ్చేగోల ఇది—వాళ్లకి తోచదు. ఒకళ్లు చెప్పితే వినరు—నేను చెప్తాకాదూ—లేమని కొంచెం శాంతించండి. (స్త్రీని సమీపించి) ఈ పల్లెటూరి వెధవలతో ఉన్నా చిక్కే ఇది. వీళ్లతో మిక్స్ అవ్వడం చాలా డామ్ అన్ఫెయిర్—మీరు కొంచెం

"తీరనికోరిక—తరువాత"

ఓపిక పట్టండి—నేను చెప్తాకాదూ—(బిగ్గరగా) అయ్యా తమరు చెప్పేది చెప్పించండి—

పల్లెటూరి వ్యక్తి

ఏవుందేటి సెప్పేది—ఆ ఆసామి కరణంగారియింట్లో ఉన్నట్టేఉండి కరణంగారి వెధవచెల్లెల్ని ఒకరాత్రికాడ ఉంకో ఊరికి తీసుకుపోయేడు. మన్నాడు పట్టుకొని నాలుగు తన్నులు తన్నితే!—తప్పొచ్చింది. చమించండి అని నలుగురుకాళ్లు పట్టుకొన్నాడు—ఏం లాభం, జరగవలసింది జరిగిపోయింది!

స్త్రీ

ఇది చాలా అసభ్యం!

వాగనుశాసనుడు

క్షమించాలి—(సభలో చప్పట్లు) (బల్లనెక్కి) సోదర సోదరీమణులారా! ఆలస్యం ఐంది—ఇక సభ జరిపించాలి—

(సభలో వెధవసభ వెధవ అగ్రాసనాధిపతి అని కేకలు, నవ్వులు)

వాగనుశాసనుడు

నిజమే, మీరు చాలా బుద్ధిమంతులు—బాగా శల విచ్చేరు వెధవలతో, చేతకాని బోడిముండలతో, నిండిపోయి

ఉంది ఈదేశం. ఇలాంటి విభిన్న తెంపులుండి ఈ దేశాన్ని
ఈ లోకాన్ని ఉంచే విభిన్నధర్మాలకి, విభిన్న అగ్రాసనాధిపతు
లకు వేదపసంస్థలకు లోపం!—జనవాక్యం సత్యం! అందు
చేతనే ప్రజాస్వామ్యం. సర్వసామ్యం కావాలని కాశ్మీరం నుండి
కన్యాకుమారి వఱకు బంగాళాఖాతంనుండి అరేబియాసముద్రం
వఱకు ఏకఘోషతో మహోగ్రంగా ప్రచారం చేస్తున్నాను.

([illegible])

వాగనుశాసనుడు

టిక్కెట్టెందుకు—అంతామందే — అంతాప్రజలదే—
ప్రజల్లో ఇలాంటి నీచభావాలు దాస్యభావాలు ఉన్నంతవరకు
మనకు స్వరాజ్యంరాదు. ఒక టిక్కెట్నే సంపాదించలేకపోతే
దేశస్వాతంత్ర్యాన్ని ఎలా సంపాదిస్తాం!—అదికాదు అంతా నావో
సమా అంతా మీవాళ్ళే—ఉంచేసినా మీవాళ్ళే! ఇలా కష్ట
పడకపోతే దేశానికి భాగ్యప్రాప్తి ఎలాగా?

—([illegible]
[illegible])

వాగనుశాసనుడు

నాబాగు ఏవుంది! ఇల్లువాకిలి అనిలేక పెళ్లిపెడాకు అనిలేక కాయకష్టాలకోర్చి దేశంకోసం మీకోసం ప్రాణం ధారపోస్తున్నా.

("అసలు నీకు ఇల్లూపెళ్లీ ఉంటేనా" అని కేకలు)

వాగనుశాసనుడు

ఆలాంటి భావాలే పోవాలి, నా ఇల్లు అని నాభార్య అని, నా సొమ్ము అని ఉండనే ఉండకూడదు. అది సామ్య వాద సిద్ధాంతానికి ప్రతికూలం అని మనవి. నాది అనేది మీది అనేది ఈ సృష్టిలో లేదు.

("అందుకే ఎంతమందికో టోపీలు వేస్తున్నావు" అని కేకలు)

పల్లెటూరి వ్యక్తి

ఏవండోయి! ఆ మధ్యకరణంగారి ఇంట్లోకి ఒచ్చి ఉండి ఉడాయించి నోరు మీరుకాదుకదా.

(సభలో ఈలలు, నవ్వులు)

వాగనుశాసనుడు

(మాటలువిననియట్లు)—ఈనాడు మన సభయొక్క ముఖ్యోద్దేశం ఏమిటంటే, ఈ హిందూదేశాన్నే కాకుండా, ప్రపంచాన్ని అంతా—

(సభలో ప్రపంచంఅంతా నీ కూతలు వింటుదా?)

ప్రథమాంకము

వాగనుశాసనుడు

వినకపోతే వాళ్ళఖర్మం.. ప్రపంచాన్ని అంతాకూడా నా అనేది ఉండకూడదు. అది ఉన్నంతకాలం ప్రపంచంలో శాంతియే యుండదు. ఇలాంటి యుద్ధాలు పరిమితే యుండదు. డిక్టేటర్లకు రెక్కలే ఉండవు—రక్తప్రవాహాలు పారలిపోతవి, ప్రపంచమంతా అల్లాడిపోతది. కాబట్టి ప్రపంచంలో ఉన్న అన్ని వస్తువులు హిమాలయ పర్వతాలైతేనే, అట్లాంటిక్ సముద్రమైతేనే, అందరికీ సమానంగా పంచేసి పెట్టించాలి. తాజమహాలులో ఒక్కొక్కరాయి ఒక్కొక్కడికి ఇచ్చేసెయ్యాలి. టూటన్కాము సమాధిలో ఉన్న ఒక్కొక్క వస్తువు అందరికి పంచిపెట్టించాలి. జమీందారీల్ని పట్టాదార్ల భూముల్ని పంచిపెట్టించాలి. ధనవంతుల్ని ఊడదీసి వారి సంపత్తు దరిద్రులకు పంచిపెట్టించాలి. దరిద్రుల దారిద్ర్యాన్ని ధనవంతులకి పంచిపెట్టాలి. అనారోగ్యం ఉన్న వాళ్ళకి ఆరోగ్యం, ఆరోగ్యం ఉన్నవాళ్ళకి అనారోగ్యం—

(సభలో చప్పట్లు కొందరు "ఆ చివరిది అనారోగ్యంకూడా పంచిపెట్టుతావే"—నవ్వులు)

వాగనుశాసనుడు

భావోద్రేకంచేత నిశ్శంకగా చెప్పేనేను—వేరుగా తలచవద్దు—(ముఖము తుడుచుకొని)—ప్రపంచంఅంతా ఒక్కటి హెచ్చుతగ్గులులేవు. ఆజ్ఞ అనేది ఉండకూడదు. శాసనాలు అసలే మంచివికావు. పోలీసు అని ఖయిదులని ముఖ్యంగా తీసివేయించాలి ఎవరి యిష్టంవచ్చినట్లు వారు ఉండొచ్చు—స్వేచ్ఛ, స్వేచ్ఛ—అప్పుడే స్వర్గం—భూలోకస్వర్గం—ఓ మహాజనులారా! మీరు దీనికంతకి మీ అంగీకరాన్ని తెలపాలి! ప్రపంచానికి చప్పట్లతో చాటాలి.

(సభలో చప్పట్లు)

పల్లెటూరి వ్యక్తి

ఏం బాబూ, నీకేం దమ్మిడీ గతిలేనోళ్ళా మాట్లాడ తున్నా(వు;—జమీందారుగారి భూవులు పంచుకోటం బాగానే ఉందికాని, నాభూవి ఉంకోడికి ఇవ్వటానికి మనసొప్పటం లేదు బాబూ—నీకేవన్నాఉంటే ఇలా మాట్లాడతావా(బాబూ!

వాగనుశాసనుడు :

నేడే ప్రపంచ విప్లవానికి బీజం వేసేము.

(సభలో ఇంక్విలాబ్ జిందాబాద్)

(ఒకవ్యక్తి—నరేంద్రుడు—ప్రవేశించును. కొంచెము దూరముగ)

నరేంద్రుడు

(మెల్లగ) నా హృదయంలోని విప్లవానికి బీజం ఎవరు వేశారు ?

వాగనుశాసనుడు

(ఉద్రేకముతో) నేడే ప్రపంచ పునరుద్ధరణానికి ప్రారంభము. మీ హృదయాలే జయభేరులు.

(సభలో జయధ్వనులు)

నరేంద్రుడు

(మెల్లగ, వికటముగ) ప్రజాస్వామ్యము—ప్రజాప్రభుత్వము—ప్రజాస్వాతంత్ర్యము !—

వాగనుశాసనుడు

మీ సేవకుడను, మీ నాయకుడను—నా ప్రాణాలతో మిమ్ములనేకాదు, హిందూదేశంలోని నోరులేనివారినేకాదు, ప్రపంచంలో, విశ్వంలోఉన్న అనాథులను అందరిని కాపాడతా—ధనవంతుల్ని నాశనంచేస్తా మిమ్మల్ని ఉద్ధరిస్తా—నేనొక అవతారము—మీరు తోచినది ఇచ్చి దేశసేవ మానవసేవ చేయండి—సందేహించకండి— ఇదే సమయం—ప్రపంచం మునిగిపోతుంది.

(సభలో జయజయధ్వనులు)

నరేంద్రుడు

(మెల్లగ) మూర్ఖత—అజ్ఞానము—ఉన్మాదము.

వాగనుశాసనుడు

ఆలస్యం చేయకండి తోచినది ఇయ్యండి—దేశం అరుస్తుంది—వాగనుశాసనుడను నేను—నేనే—మీ దయ ఉంటే నన్ను అడ్డుబెట్టేవారెవరులేరు—ఐదువందలమంది పోలీసువారిని ఐనాసరే ఒక్కచేతితో పరుగెట్టించేస్తా—సంఘ యుద్ధానికి సంసిద్ధుడను !

(అయిదుగురు పోలీసువారితో ఒక యిన్స్పెక్టరు ప్రవేశించును)

వాగనుశాసనుడు :

(అమాంతముగ బల్లమీదనుండి క్రిందికి దుమికి జనులతో కలసిపోవును)

(సభలో కోలాహలము)

ఇన్స్పెక్టరు

ఈ సభ నిషేధింపఁబడినది. మీరు వెడలిపోవల యును తక్షణము. వాగనుశాసనుడనే ఆయనను ఖయిదీగా తీసుకొని వెళ్లెదము.

వాగనుశాసనుడు

(ఒకని వెనుకనక్కి) ఎదిరించండి—మాటవినకండి.

నరేంద్రుడు

అయ్యా! మీరందఱు ఇన్స్పెక్టరు మాటవిని వెడలిపోండి.

(సభలో కోలాహలము)

ఇన్స్పెక్టరు

ఇదిగో ఈలవేస్తున్నా. తక్షణం పోలీసులు లాఠీలతో విడగొట్టేస్తా.

(ఈలవేయును) (సభికులందఱు "పారిపోదాం, పారిపోదాం" అని పరుగెత్తి పోదురు. వాగనుశాసనుడు పరుగెత్తబోయి బల్లక్రిందపడును (పల్లెటూరివాడు పరుగెత్తిపోవును) (ఇక్కడ [illegible] పన్నులు తగ్గలేదు కాని తన్నులు వచ్చేయి.)

ఇన్స్పెక్టరు

(వాగనుశాసనుని పట్టుకొని) వాగనుశాసనుడనే రౌడీ నువ్వేనా?

వాగనుశాసనుడు

అయ్యా! మీరు నన్ను అలా అవమానించకండి—నేను అవమానం భరించలేను—నేను వాగనుశాసనుడిని కాను, రౌడీనీకాను—వాడు నా భద్రవిరోధి—వాగనుశాసనుడు వట్టి వెధవ, తాగుబోతు, రౌడీల్లో రౌడీ!

ఇన్స్పెక్టరు

అయితే నువ్వెందుకు వచ్చేవు ఈ సభకి—ప డంకూడా ప్రారంభించేవు! అదికాకుండా మాట్లాడుచ కాదూ బల్లఎక్కి మేము వచ్చినపుడు.

వాగనుశాసనుడు :

సెహబాష్!— మహా బాగావుంది — కాలం ఒకళ్లని అంటం ఎందుకు—మంచిచెయ్యబోతే చెడు వస్తది.

ఇన్స్పెక్టరు

ఏం?

వాగనుశాసనుడు

ఏం! ఏటండి—ఇక్కడ జనం మూగేరు ఏఁవై గొడవై పోతదేమో "లా" అండు "ఆర్డరు" భంగంరాక వీళ్లని పంపించేయాలని వచ్చేను. మనవాళ్ళకి ఇ "సివిక్‌సెన్సు" రాలేదండి—ఏదో కొందరైనా సహాయ చేస్తేనేకాని అన్నీ పోలీసువారిమీదే విడిచిపెట్టితే ఏంన్యాయ సరే ఏఁవై తేనేవని వీళ్ల ఎంత వినకున్నా వాగనుశాసను రౌడీగాడితో కొట్టినంత పనిచేసి బల్లఎక్కి వీళ్ళకి నచ్చ తున్నా విప్లవాలే కూడదని.

నరేంద్రుడు

(నవ్వును)

ఇన్స్పెక్టరు

(నరేంద్రునిగాంచి) అయ్యా ఈ మాటలు నమ్మవచ్చా.

వాగనుశాసనుడు

నమ్మటానికి అభ్యంతరం ఎందుకండి — ప్రాణం పోయినా అబద్ధం ఆడనండి—(నరేంద్రునిచూచి) అయ్యా తమరు నవ్వి నాకు అన్యాయంచేయటం ధర్మంకాదు. తమరు అప్పుడు లేందేనా. ఉన్నా సరిగ్గాచూచి యుండరు—(సమీపించి) (మెల్లగా) మహాత్మా, మీకాళ్లు పట్టుకొంటా రక్షించాలి— నేను ఎవడికీ అపకారంచేయను—నాభార్య చచ్చిపోతుంది— డబ్బులేక ఈ సభలో ఉన్న వెధవల దగ్గిరనుంచి నాల్గుడబ్బులు లాగాలని నాల్గు మాయమాటలు చెప్పేను—అంతే—ఒట్టు వేయమన్నా వేశేస్తా !—మీకు ఎప్పటికీ సేవకుడుగా ఉంటా. ఈమారు కాపాడాలి—నాకు పోలీసోళ్ళ లాటీలన్నా, ఖయిదు అన్నా చాలాభయం—బాబూ ఇంకెప్పుడు ఈలాంటివాటికి వెళ్ళను. నా పెళ్లాంతోడు. (బిగ్గరగ) అయ్యా ! నిజం ఇన్స్పెక్టరుగారితో చెప్పండి. తమకేమీ తెలియదనేసంగతి. నిరపరాధిని అపరాధిగాచేస్తే దైవం మెచ్చుతాడా మహా

శయా !—అయ్యా ! ఇన్స్పెక్టరుగారు ! నిజం చెప్పేను. నాకు ఏంవైనా భయంలేదు. కాని నాభార్య చచ్చిపోతుంది. వెళ్ళాలి —తరువాత మీ ఇష్టం.

నరేంద్రుడు

(ఇన్స్పెక్టరును సమీపించి మాటలాడును)

ఇన్స్పెక్టరు

సరే—(వాగనుశాసనునిచూచి) ఇల్లాంటి సభలతో ఎప్పుడు జోక్యం కలుగజేసుకోను అని వ్రాసి ఇయ్యి—విడిచిపెట్టేస్తా.

వాగనుశాసనుడు

ఓ ! ఈ మాత్రానికే ఇంత హడావడి ఐపోయింది. లక్షకాగితాలు వ్రాసిఇస్తా—ఐనా నిజం వ్రాయడానికి నా అంతర్వాణి ఏమీ అభ్యంతరం పెట్టదు.—అయ్యా ప్రాణం పోయినా నా అంతర్వాణికి వ్యతిరేకంగా చేయను—కాగితం ఉంది—కలం ఇప్పిస్తారా.

ఇన్స్పెక్టరు

(ఇచ్చును)

వాగనుశాసనుడు

(వ్రాసి కాగితము ఇచ్చును)

ఇన్స్పెక్టరు

(చదివి) సరే— ఎప్పుడు వ్యతిరేకంగా ప్రవర్తిస్తే అప్పుడే దొరుకుతారు మనుష్యులు ఎక్కడున్నా.

వాగనుశాసనుడు

అయ్యో మర్చిపోయేను—(కలం ఇచ్చి) కాని నామాట నమ్మకపోతే నాకు శిరచ్ఛేదం!—పోనీ మీ ఇష్టంవచ్చినట్లు చేసుకోండి.

ఇన్స్పెక్టరు

ఐతే మాతోరా.

వాగనుశాసనుడు

(కంగారుతో) (అర్థోక్తి) ఇదేంటీకథ అడ్డంతిరిగింది. ఇన్స్పెక్టరుగారు! వ్రాసియిచ్చే కాదండి. మళ్ళీనేను మీతో రావటం ఎందుకండి! మీకు శ్రమ అనవసరం.

ఇన్స్పెక్టరు

(నవ్వుచు) సరే! (నరేంద్రునిగాంచి) అయ్యా శలవు. సరే— శలవు.

వాగనుశాసనుడు

(ఇన్స్పెక్టరునిచూచి) అయ్యా శలవండి.

(ఇన్స్పెక్టరు పోలీసులు నిష్క్రమింతురు)

వాగానుశాసనుడు

అయ్యా! ఈ పోలీసులు చాల రూడ్ ఫెలోస్అండి. మర్యాదేలేదు నేను మర్యాదగా 'శలవు' అంటే ఏమీ అనకుండా పోయేడు చూసేరా!

నరేంద్రుడు

(నవ్వి)

వాగనుశాసనుడు

తమకు నేను ఎలా ఋణం తీర్చుకోవాలో తెలియదు!

నరేంద్రుడు

దానికేవుంది!

వాగనుశాసనుడు

అబ్బే అలా అనకండి—చాలా పొరపాటు—ప్రపంచాన్ని రాబట్టవలసిందంతా రాబట్టాలి!—అందులో నాలాంటి వాడున్నాడే—ఓ, చాలా ఉపయోగకారి. నాకు అనుభవం ఉంది. మహాశయా! ఎలాంటి పనిఐనా చేసేస్తాను ఒక్క నిముషంలో.

నరేంద్రుడు

(నవ్వి) మీరు మీ సంగతి కొంచం శలవిస్తారా?

వాగనుశాసనుడు

సెహబాష్—మర్యాదస్తులకీ మిగతావాళ్లకీ అదీ భేదం—ఎంత మర్యాదగా మాట్లాడరాదు తమరు—తమకీ ఆ గాడిదకొడుక్కూ భేదం చూడండి.

నరేంద్రుడు

వారిని దూషించకూడదు.

వాగనుశాసనుడు

అదేం తప్పులేదు "సర్"—దూషించేచోట దూషించాలి, భూషించేచోట భూషించాలి. నేను అదీ లెక్కచేయను. ఇదీ లెక్కచేయను—గీతలోకూడ 'సర్' మరీ, దూషణ భూషణ సమానంగా చూడమని—మన పూర్వులు తలతిక్క ముండాకొడుకులైనా కొన్ని కొన్ని విషయాల్లో చాలా తెలివి గలవాళ్లు—వాళ్లమాటలు కొన్ని "కామన్ సెన్సు" కలిగి చాలా యుపయోగంగా ఉంటాయి—ఒకటి ఉదాహరిస్తాను—స్త్రీల విషయమై, డబ్బువిషయమై, మానం విషయమై ప్రాణంవిషయమై ఏమైనా సంభవిస్తే అబద్ధం చెప్పమని శాసించేరు—చూడండి ఎంత "ప్రాక్టికల్"

నరేంద్రుడు

మీ చరిత్ర.

వాగనుశాసనుడు

నా చరిత్రకి ప్రపంచ చరిత్రకి భేదంలేదు. అంతా చరిత్ర—నా చరిత్రకి అది ముఖ్యం—దానికి నా చరిత్ర ముఖ్యం—అంతా ఒకటే—ఐనా చెప్పుతా నా విషయం.

నరేంద్రుడు

మీరు సత్యం చెపుతారని నమ్ముతాను.

వాగనుశాసనుడు

అభ్యంతరం కాని, ఆటంకం కాని, హానికాని లేనంత వఱకు సత్యమే ఎప్పుడు చెప్పుతాను. అసలు నాకు నిజం చెప్పటమే ఇష్టం. కాని అది వీల్లేనప్పుడు అబద్ధం చెప్ప వలసి వస్తుంటుంది—చూడండి సరీ, బాగాచూస్తే అంతా నిజఁవే, అంతా అబద్ధఁవే—భేదమేమిటి ?—జగమంతా మిధ్య అని శంకరాచా—

నరేంద్రుడు

మీకునేను హానిచేస్తానా, సత్యంకావాలి.

వాగనుశాసనుడు

నిజంచూస్తే—హాని, మంచి మనకి ఇతర్లు చేయలేరు. మనలోనేఉంది అది అంతా !—సరే దానికేం కాని నా సంగతి

చెపుతా—సత్యంవే — నానోటిపరీక్షను రోజుల్లో చదువు
మానేసాను — నాకు [illegible] — [illegible]
మావాళ్ళు, ఇంట్లోనుంచి పారిపోయాను — [illegible]
ఉదరపోషణ చేస్తున్నా. డబ్బు కొన్నాళ్ళ [illegible]
ఆత్మహత్య చేసుకుంటానని చెప్పి [illegible]
పీడపదలుతదని వాళ్ళు బహాచే ఇస్తారేమో [illegible] "లోకం
అంతా అక్షయపాత్ర" అని [illegible]
కొందరిదగ్గర, వేదాంతంచెప్పి [illegible]
మరికొందరిదగ్గర, [illegible] చెప్పి [illegible]
నవ్వునవ్వి, ఏడ్చి, [illegible]
రుతున్నా. అనంతమైన [illegible]
పోవటం చాలా పెద్ద "హిస్టా[illegible]"— [illegible]
రునునో, ఏ మునలినినో. ఏ స్త్రీనో [illegible]
హిస్టరీ.

నరేంద్రుడు

ఐతే మీకు భార్యలేదూ ?

వాగనుశాసనుడు

(నవ్వి) లేనట్టేనర—ప్రాణం[illegible]
వాళ్ళదగ్గర ఒక చిన్న ప్రయోగంచేసాను.

" తీరనికోరిక—తరువాత "

నరేంద్రుడు

నిజం చెప్పినందుకు ఇదిగో, (ఐదు రూపాయలిచ్చును)

వాగనుశాసనుడు

చాలా ధన్యవాదాలు, చాలాచాలా ధన్యవాదాలు, ఇలా ఐతే, ఎప్పుడూ నిజంవేం చెప్పుతాను.

నరేంద్రుడు

(ఇంకొక ఐదు రూపాయలిచ్చును)

వాగనుశాసనుడు

మహాదాత, మహాదాత. (కండ్లకు అద్దుకొనును)—నిజం ఎప్పుడూ ఇంత 'పే' చేయలేదు సర్.

నరేంద్రుడు

సత్యంలో ఎంతో ఆనందంఉంది—అది అందఱూ గ్రహించలేరు.

వాగనుశాసనుడు

(నరేంద్రునిచూచుచు)—ఆర్యా ! తామెవరో నాకు తెలియదు—తమ దయకు కారణం అసలే తెలియదు.

నరేంద్రుడు

నాకే తెలియనివిషయం మీకెలా చెప్పగలను

(చిరునవ్వు)

—౨౮—

వాగనుశాసనుడు

తమకు నాపై యీ దయకు కారణం ?

నరేంద్రుడు

కారణం ఎందుకు ?

వాగానుశాసనుడు

ఈ దయకు పాత్రత్వం నాలో ఏం వుంది ?

నరేంద్రుడు

అపాత్రత మట్టుకు ఏం వుందీ ?

వాగనుశాసనుడు

(ఆశ్చర్యముతో చూచును)

నరేంద్రుడు

నాదగ్గర నాలుగునెలలు ఉంటారా ? మీకు ఏవిధమైన లోపాలు కలుగకుండా ఉండేలాచేస్తాను.

వాగనుశాసనుడు

నాలుగునెలలుకాదు. నలభై సంవత్సరాలైనా సేవ చేస్తాను. మహాభాగ్యం !

నరేంద్రుడు

సరే—ఇప్పుడేఖాయం—కాని ఒకమాట మీ ద్వారా నే నొక క్రొత్తపద్ధతిని ప్రయత్నిస్తాను. నా పద్ధతి ఫలవంత మైతే ఈ ప్రపంచంలో ఒక క్రొత్తజ్యోతి వెలుగగలదు—కాని ఈ క్రొత్తపద్ధతి అమలులో పెట్టుటలో నేను చెప్పినట్లు మీరు చేయవలయును—కష్టమని వెనుకతీయకూడదు—నా శిక్ష ఒకానొకప్పుడు కఠినమై క్లిష్టతమమై ఉండొచ్చును. నేను సాధనలో క్రూరునిగా మీకు కనుపించవచ్చును—వానికి వేనికి మీరు అలజడి పడకూడదు—ఈ యత్నసాఫల్యముపై మానవ యత్నసాఫల్యము ఆధారపడియున్నది.

వాగనుశాసనుడు

మహాసంతోషం—కాని ప్రాణభయం లేదుకదా !

నరేంద్రుడు

లేదు—ఏమీ, భయంగాఉందా ?

వాగనుశాసనుడు

అబ్బే !—అనవసరంగా ఒక ప్రాణంఐనా పోవటం ఎందుకని. కాని ఆర్యా ! ఒకమాట. తమకు కోపం రాదుకదా.

నరేంద్రుడు

అడగండి మీ ఇష్టంవచ్చినట్లు స్వేచ్ఛగా మాట్లాడాలి. కోపం రాదు లెండి (నవ్వు)

వాగనుశాసనుడు

తమకేవిధమైన పనీ లేనట్లుంది, ఉయ్యింటుంది.

నరేంద్రుడు

(చిరునవ్వు) ఏం ?

వాగనుశాసనుడు

ఏ పనిలేనివాళ్లు ఇలాంటి అనవసరమైన పనులు చేస్తుంటారు. లేకపోతే ప్రపంచంగొడవ, మానవ సౌఖ్యం గొడవ స్వంతపని ఉన్నవాడికి సులంగా ఏం కావాలి ?

నరేంద్రుడు

(మందహాసముతో) నిజమే —(ఆలోచించి) నిజంగా నాకు ఏవిధమైన పని నాకు సంబంధించింది ఈ ప్రపంచములో లేదు — శూన్యహృదయము, శూన్యహస్తము. శూన్యాకారము.

" తీరనికోరిక—తరువాత "

వాగనుశాసనుడు

ఆర్యా ! తమరు—(సందేహించి) క్షమించాలి—తమ అనువర్తిని, తమకై ప్రాణంఐనా ఇచ్చేసే ఉద్దేశంలో ఇప్పుడున్నాను. కృతజ్ఞత సర్, కృతజ్ఞత—ఆఁ కాబట్టి తమ హృదయంలోని భావాల్ని తెలిసికోంటేనేగాని, ఎలా సేవ చేయగలను ?

నరేంద్రుడు

ఔను.

వాగనుశాసనుడు

అయ్యా తమరు ఒక చిన్న మెఱుపుచేత కండ్లు చీకట్లు కమ్మబడి, ఒకవిధం ఐన పిడుగుదెబ్బకి ఆహూతి ఐనట్లున్నారు—(చిరునవ్వు)

నరేంద్రుడు

ఏమిటదీ !

వాగనుశాసనుడు

ఒక స్త్రీ—

నరేంద్రుడు

(తేరి పారచూచి) (శిరఃకంపము)

వాగనుశాసనుడు

నాటకానికి సూత్రధారుడులాగ ఈ ఆడవాళ్లు ఎక్కడో ఒకచోట ఉండి తీరాలి! "ప్లెజంటు"గానే ఉంటదికాని సర్, ఒకొకమారు "డామ్ న్యూశన్సు" ఔతారు వీళ్లు.

నరేంద్రుడు

నా జీవితంలో ఒక స్త్రీ ఉన్నదని మీరెలా ఊహించేరు?

వాగనుశాసనుడు

అదేసర్—"సైకికిక్ పవరు" అంటేను—వాగనుశాసనుడు అసాధ్యుడు (చిరునవ్వు) చూడండి లేకపోతే శూన్య హృదయం "శూన్యహస్తం" మొదలైనమాటలు శుభ్రంగా యున్న మామూలు వాళ్ళకిరావు. ఇలాంటి మాట్లకి కారణం ఒక విధమైన ఉన్మాదం సర్—కోపంవద్దు—తమ హృదయం యొక్క స్థితిచూచి కలతపడి ఇలా అనవలసి వచ్చింది.

నరేంద్రుడు

తప్పులేదు. నిజమే.

వాగనుశాసనుడు

చూడండి అయ్యా! ఒకటి కాకపోతే దాన్ని మించిన వాళ్లు లక్షమంది వస్తారు—నావాదం, మతం ఎప్పుడు అంతే.

నరేంద్రుడు

(చిరునవ్వు)—కాని ఆమె అసాధారణ, అనన్య.

వాగనుశాసనుడు

నాకు నమ్మకం లేకపోయినా, తెల్లకాకిఅంటే, తెల్ల కాకే అనాలి.

నరేంద్రుడు

అలా అనవద్దు.

వాగనుశాసనుడు

వద్దంటే, తమ ఇష్టం, నా ఇష్టంఉన్నా—నల్లకాకిఐనా తెల్లకాకి అనాలి అది అంతే. అబద్ధం చెప్పటంకాదు—తమ యెడల నాకున్న కృతజ్ఞత, భక్తి అలా అనిపిస్తాయి. నిజంగా నల్లకాకి తెల్లకాకిలాగే మారిపోతది.

నరేంద్రుడు

నాకు సత్యంఅంటే చాలా ఇష్టం.

వాగనుశాసనుడు

నాకు తెలుసును.

నరేంద్రుడు

(నిట్టూర్పు)

వాగనుశాసనుడు

ఆమె ఎవరో చెప్పండి — వాగను శాసనున్నంత కాలం—వాడు నూరేండ్లు. ఊ—ఒక నూరే ఏమిటి వెయ్యేండ్లు బతికి ఉండాలి—తమకి అసాధ్యం అనేదే ఉండదు.

నరేంద్రుడు

ఆమె ఎవరో నాకు తెలియదు—ఒక్కమాటే చూసేను. ఒక నిమిషం. కలలోని మెఱుపు.

వాగనుశాసనుడు

మీ జీవితంపై అశనిపాతం.

నరేంద్రుడు

మాట్లాడనే లేదు.

వాగనుశాసనుడు

మూగదేమో!

నరేంద్రుడు

ఒక్క క్షణము ఎంతమాత్రం. కనురెప్ప వేయకుండా చూచింది.

వాగనుశాసనుడు

గ్రుడ్డిదేమో!

నరేంద్రుడు

అంతలో మాయమైపోయింది దేవత.

వాగనుశాసనుడు

యక్షిణియేమో !

నరేంద్రుడు

అదే ముందుచూపు, అదే ఆఖరిచూపు.

వాగనుశాసనుడు.

అయ్యో ! ఇది చాలా ముదిరిన స్థితి—నిజంగా ఇది చాలా "డర్టీహాబిట్"—ఆడవాళ్ల విషయం ఇంత గడబిడ చేయకూడదు—రుతువుల లాగ వాళ్లు వస్తుంటారు, పోతుంటారు. వీలైనప్పుడు "యెస్" లేకపోతే "నో" అంతే. ఇలాంటి మనోస్థితినే శంకరాచార్యులు మొదలైన మహా వేదాంతులు చెప్పేరు.

నరేంద్రుడు

శంకరాచార్యులంటే మీకు అభిరుచా !

వాగనుశాసనుడు

అందరియందు అభిరుచే కాలాన్నిబట్టి, విషయాన్ని బట్టి, మనయొక్క అనుకూలంకోసం వాళ్లందఱు పుట్టబడి

నట్టుగా. వాగినట్టుగా మనం వ్యవహరించాలి. వాళ్లకోసం మనం కాదు.

నరేంద్రుడు

(నవ్వు నాపుకొని) నమ మతం?

వాగనుశాసనుడు

నామతం నాది—ద్వైతం, అద్వైతం, విశిష్టాద్వైతం, బౌద్ధం—పాషండం, మ్లేచ్ఛం, ఇవి అన్ని నా మతానికి సమయాలనిబట్టి సహాయకాలు—నాకు ముఖ్యం దంచి. నా అంతర్వాణి.

నరేంద్రుడు

అదీ మీ ఆధీనములోదేనా?

వాగనుశాసనుడు

తప్పకుండా—అంతరింద్రియ నిగ్రహణం అంటే అదేకాదు!

నరేంద్రుడు

చనుముకే!

వాగనుశాసనుడు

(అదరిపడి) ఆఁ!

నరేంద్రుడు

ఇంత మఱుపా, జ్ఞాపకంలేదా ?

వాగనుశాసనుడు

(బాగుగాచూచి) నరేంద్ర—

నరేంద్రుడు

ఔను !

వాగనుశాసనుడు

(కాళ్లుపట్టుకొనిలేచి, కౌగలించుకొని, విడచి) నరేంద్రా ! ఎన్నాళ్లకు దర్శనం—కాని ఇంత మారిపోయావే ఇంత చిక్కిపోయావే—మీసంకూడా తీసివేశావే—ఎంత "బ్లాక్ హెడ్"ను ఐపోయాను—ప్రమాదోధీమతాం—కాని ఇంత మారిపోయినావే !

నరేంద్రుడు

(నవ్వి) చకుముకీ, ఎప్పుడు ఒక విధంగానే ఉంటాంవా —కాలం జరిగిపోవటం లేదూ ?

వాగనుశాసనుడు

ఇవ్వేళ సుదినం—విద్యాభ్యాసం దినాలలో నా ప్రాణ స్నేహితులు నన్ను చకుముకీ అని పిలిచేవారు—మళ్లీ ఇన్నాళ్ళకి ఆ మాట విన్నాను—కాని వాళ్ళంతా వట్టి చాటపెయ్యలు

కాదూ! కాని అదృష్టం బాగుంది. కాని నువ్వు [illegible]
చాటపెయ్యకానిది—

నరేంద్రుడు

ఆ రోజులు ఎంతో జ్ఞాపకం ఉన్నాయి.

వాగనుశాసనుడు

ఉండవూ? నాలాంటివాడికి ఉండాలి [illegible] వ్యా
గ్యావెధవలికి రెండుకాసుల ఏ వెధవముండతో [illegible]
టికి జ్ఞాపకాలు పోతాయిగాని. [illegible] నాకు బాగా
జ్ఞాపకం ఒకనాడు [illegible] నువ్వు
దూకి రక్షించేవు. ఇంకోమాటు [illegible]
బోతుంటే—చదివి ఏడిస్తావా అనాడు "[illegible]" —
వాచరుచేతులోంచి రక్షించింది నువ్వేగాదూ.

నరేంద్రుడు

చదువుకే నిన్నుచూచి చాలా [illegible].
నువ్వు నన్ను గుర్తుపట్టవని తెలుసు.

వాగనుశాసనుడు

ఇలా మారిపోతే [illegible]—[illegible] వాగను
శాసనుడు 'అలయన్' [illegible] [illegible]
నీ కాఫీరచ్చులతో పెరిగిన శరీరం.

“ తీరనికోరిక—తరువాత ”

నరేంద్రుడు

(నవ్వు)

వాగనుశాసనుడు

నవ్వు నాచే చెయించే గొప్పకార్యం ఏమిటీ?

నరేంద్రుడు

నిన్ను—ప్రతి మనుష్యునిలోను ఒక విధం ఐన గొప్పతనం ఉంది. మహా నరహంతకునిలోకూడా మహాత్యం ఎక్కడో ఒకచోట ఉంటది. ఆ గొప్పతనం, ఆ దైవిక సంబంధమైన మానవత్వాన్ని గ్రహించకపోవటంచేత, ఏది కప్పుబడిపోయి, మానవులు రాక్షసులక్రిందమారి పనికిమాలిన వాళ్లు ఔతున్నారు. అంచేతనే ఈ యుద్ధాలు ఈ కాపట్యం క్రౌర్యం—ఈ అశాంతి—ఈ దుఃఖం.

వాగనుశాసనుడు

ఉండనీయ్, మనకేం! ఈ అనవసరపుగొడవలు మన కెందుకు—ఎవరిఖర్మం వాళ్ళది.

నరేంద్రుడు

అలాకాదు. విశ్వమానవ హృదయం ఒకటే—అంతా ఏకం—తెలియక గోశభేదాలతో ఖండభేదాలతో దేశభేదాలతో, పురభేదాలతో, మానవభేదాలతో క్రుళ్లిపోతున్నా—

ఒకచిన్నిక్రిమియొక్క బాధవిశ్వాన్ని అంతా ఇంతో అంతో కదలచేసి కలత పెట్టక మానదు. ఆది మనం గ్రహించం. మెదడులో మెఱసిన ఒక జ్ఞానపు మెఱుపు విశ్వలోకాలకి ఒక విధం ఐన వెలుతురిని ఇవ్వదూ!

వాగనుశాసనుడు

ఇది చాలా ఎక్కువగా ముదిరిన ఉన్మాదావస్థ.

నరేంద్రుడు

చూడు చెకుముకీ ప్రపంచంలో ఉన్నా అలజడి, అజ్ఞానం, బాధ నిన్ను కలతపెట్టదూ?

వాగనుశాసనుడు

కొంచం ఐనా! ఎందుచేత అంటే అవే నన్ను ఇన్నాళ్లు పోషించేయి—అదికాకుండా, అవే లేకపోతే శాంతి, జ్ఞానం, సుఖాలయొక్క రుచి ఎలా తెలుస్తది—"ఐన్‌సీను" యొక్క "రెలెటిటీ" ఏఁవిఁటి!

నరేంద్రుడు

(చిరునవ్వు)—నవ్వుకాదు—ఇది అంతా కార్యం, కృషి —చూడు—ఆలోచించు—"విశ్వేలోకాః సుఖినోభవంతు" అనే మహావాక్యం మనకు ఎలా గగుర్పాటు ఇస్తదో!

" తీరనికోరిక—తరువాత "

వాగనుశాసనుడు

అంతకన్నా "సోహం" అనేది ఎక్కువగా గగుర్పాటు ఇస్తది—సరేకాని ఈ విశ్వవిప్లవంలో నాపని ఏఁవిఁటి!

నరేంద్రుడు

నీలోఉన్న ఉత్తమగుణాలని దైవతత్వాన్నిపైకి తీసుకొచ్చి, నీలోని చెడ్డని పారదోలి, నిన్ను మానవసంఘానికి బరువుగాకుండా, ఉపయోగకారిగచేసి ఈ పద్ధతిని, అనేక జనులయెడల ప్రయోగించి వారినందరిని సత్యమానవులుగా సంఘసేవకులుగాసేసి, ఈ ప్రపంచ సౌఖ్యానికి ఒక క్రొత్త విధానం చూపించాలని నా ఉద్దేశం.

వాగనుశాసనుడు

నన్నేఁమి మారివేస్తావా?— నీ విధానం ఏవిటి—

నరేంద్రుడు

తరువాత చెప్పుతా!

వాగనుశాసనుడు

నన్నే ఎందుకు ఏరేవు?

నరేంద్రుడు

నీవు చాలా తెలివిగలవాడవని ఒకటి.

వాగనుశాసనుడు

సెహబాష్ !

నరేంద్రుడు

నిజంగా శక్తిగలవాడవని ఒకటి.

వాగనుశాసనుడు

బాగు, బాగు ! (హర్షము)

నరేంద్రుడు

మూడవది—వట్టి పనికిమాలిన చాటపెయ్యవని.

వాగనుశాసనుడు

(తెల్లబోయి) అదేఁవిఁటి.

నరేంద్రుడు

(నవ్వి) ఇవన్నీ ఉండబట్టి నా క్రొత్త విధానాన్ని అమలులో పెట్టడానికి తగినవాడవు.

వాగనుశాసనుడు

మొదటి రెండు బాగున్నాయి—ఆఖరిదికూడా పరవా లేదు—ఏదో స్నేహరీత్యా పరిహాసం చేసేవు—దానికేం—

నరేంద్రుడు

రా వెళ్లదాము—ఆలస్యమై పోయింది.

వాగనుశాసనుడు

మహా సంతోషం—ఆకలివేస్తుంది కూడాను—ఆ మీటింగులో ఆ పందల చెవుల్లో అరచి అరచి గొంతుక ఎండిపోయింది.

నరేంద్రుడు

చకుముకీ, నా జీవితంకూడా ఎండిపోయింది సుమా.

వాగనుశాసనుడు

మళ్లీ ఆధోరణిలో పడకు గొప్పకార్యం తలచేవు—తలచేవు ఏమిటీ,—తలచేం ! రా !

(నిష్క్రమింతురు)

తెర పడును

★

" తీరని కోరిక — తరువాత "

ద్వితీయాంకము

★

ఒక సంవత్సరము పిదప

ప్రదేశము (నరేంద్రుని ఆంతరంగిక దర్శనాగారము)

ప్రవేశము (చుట్ట కాల్చుచు, వాగనుశాసనుడు)

వాగనుశాసనుడు

శెభాస్ చెకుముకీ, శెభాస్—(మందహాసముతో) నీదే జాతకం—దమ్మిడీ ఖర్చులేదు మహారాజభోగం—అప్పుడదీ, ఇప్పుడిదీ—ఊం—కానీ—ఒక వెలుగు వెలిగేస్తున్నావు—కాని అప్పుడప్పుడు నరేంద్రుడు చాలా కఠినంగా ఉంటాడు—ఒక మాట నాలో ఏదో దైవత్వం అంట—వల్లకాడు—దైవత్వం ఉంటే ఇలా ఉంటాను—నాలోని దైవత్వాన్నో లేకపోతే ఉత్తమ మానవత్వాన్నో పొంగించాలని అసాధ్యం ఐన పనులు చేయమని చంపేస్తాడు—కళ్లు మూసుకుంటాడు—వెఱ్ఱివాడు లాగు చూస్తాడు—నన్నుకూడా కళ్లు మూసుకొని ఏవేవో గొప్ప విషయాలు తలచమంటాడు—దుష్టాలోచనలు రాని

" తీరనికోరిక—తరువాత "

వ్వొద్దంటాడు—ఆకలేస్తుంటే ఓర్చుకోమంటాడు—ఒకడి మీద కోపం ఒద్దంటాడు—ఈ ప్రపంచం అశాశ్వతం అంటాడు—అలాగ "ఫీల్" అవ్వమంటాడు—ఆడవాళ్లతో కొంచం "ఫ్రెండ్లీ"గా ఉంటే, "చకుముకీ చాలు ఈ పిచ్చిపనులు" అంటాడు—ఏవేవో చదవమంటాడు—ఒకసారి వాదించమంటాడు—ఉంకోసారి నోరు మూసుకొని, వినమంటాడు—ఒక చిన్న అబద్ధం కూడాచలోక్తికైనా ఆడొద్దంటాడు—ఎన్నెన్నో నియమిస్తాడు, బద్ధకం చేస్తే దండించేస్తాడు—నేనొక యంత్రాన్ని ఐపోయాను—నన్నొక "ప్లాను" క్రింద పెట్టేసేడు—సత్యమైన జీవనం జీవించమంటాడు—ఒకటా, ఏదో గాడిద గత్తర—నన్ను మార్చేస్తాడట—నన్నొక మహాత్ముడిగా మార్చేస్తాడట—ఈయన తరంవా—అవక తవక చేష్టలు చేసేవాడిని నేనవుతానా !—ఐనా మొత్తంమీద "లైఫ్" చాలా "ప్లెజంటు"గా ఉంది—కాని ఈ నౌకరు గాడిద కొడుకులతో మట్టుకు అంత సరసంగా లేదు—నా పూర్వస్థితి తెలుసును ఈ వెధవలకి—ఎంత వినయంగా ఉన్నా, చాటున నవ్వుకుంటున్నట్టు కనిపెట్టేను—"యూస్‌లెస్ ఫెలోస్"—వీళ్ళకి నన్ను చూస్తే నవ్వా ! ఈ పనికిమాలినవాళ్ళకి బట్ట తేమకావి తిరగటంవే, తప్పో, వీళ్ళకి తల ఏదీ—"డమ్ము షోస్" కొంచెం అథారిటీ చెయ్యాలి—అరే—

(సేవకుడు ప్రవేశించును)—చిత్తం—

వాగనుశాసనుడు

నీ చిత్తంవా, నా చిత్తంవా!

సేవకుడు

తమరే—(నవ్వు నాపుకొనును)

వాగనుశాసనుడు

ఎందుకోయ్ ఆ మందహాసము—భయభక్తులు లేవు —జాగ్రత్త "డిసిప్లిన్" నేర్చుకో

సేవకుడు

క్షమించాలి—

వాగనుశాసనుడు

భేష్ బాగు—తప్పకుండా క్షమిస్తాను—భగవంతుడు క్షమించడూ—అదేవిధంగా నేనూ—చూడు—మిగతావాళ్లని కూడా నీ మోస్తరుగా వినయంగా ఉండమని చెప్పూ— ఇదిగో ఈ "సిగార్" తీసికో (జేబులోంది తీసి ఇవ్వబోవును)

సేవకుడు

ఇది ప్రభువుది—నేను తీసుకోజాలను—క్షమించాలి.

"తీరనికోరిక—తరువాత"

వాగనుశాసనుడు

ప్రభువు దేవిఁటీ నా దేఁవిఁటీ, భేదంలేదు—అంతా ఒకటే—

సేవకుడు

క్షమించాలి.

వాగనుశాసనుడు

(జేబులో పెట్టుకొని) నీ ఖర్మం—నాకేం—సరేకాని "టీ" తీసుకురా పోయి—"టీ" అంటే నరేంద్ర మహాశయులు తీసికొనే "టీ" నీళ్లేకావు—మిగత సామగ్రిఅంతా !....

సేవకుడు

చిత్తం—

వాగనుశాసనుడు

చూడు ఆమె ఎక్కడుంది ?

సేవకుడు

ఏమో నాకు తెలియదు (నిష్క్రమించును)

వాగనుశాసనుడు

"ఇమ్పర్టినెన్స్"

నరేంద్రుడు

(ప్రవేశించి) ఏం !

వాగనుశాసనుడు

అబ్బే ఏఁవీఁ లేదు—

నరేంద్రుడు

చతురమకీ సత్యం—

వాగనుశాసనుడు

ఆమె, తిలోత్తమ ఎక్కడుందో "టీ" అదీ ఇచ్చేరో లేదో అని కనుక్కోబోతే సరియైన జవాబియ్యకుండా పోయేడు—

నరేంద్రుడు

ఆమె విషయమై నీకింత శ్రద్ధ, బాధ అనవసరమేమో ;

వాగనుశాసనుడు

అబ్బే, ఏదో ఒక ఇంట్లోవాళ్ళంకదా అని కాని, లేకపోతే నాకేం సంబంధం.

నరేంద్రుడు

చతురమకీ—నీవు వెళ్లి ఆమెను తీసికొనిరా.

వాగనుశాసనుడు

(ఆశ్చర్యపడును)

నరేంద్రుడు

సందేహ మెందుకు ? తీసికొనిరా. "టీ" వేళ ఐనది.

వాగనుశాసనుడు

(నిష్క్రమించును)

నరేంద్రుడు

చకుముకీయొక్క ఉత్థానం ఎంత కష్టంగా ఉందో తిలోత్తమయొక్క ఉత్థానం అంత తేలికగాఉంది—ఆమెలో చెప్పలేని గొప్పతనం వెలుగుతుంది. ఇదేవిధంగా ఎంతమందినో పతితులను, ఉత్తములైన సత్యమానవులుగా మార్చినపుడే, నా శిక్షావిధానాన్ని ప్రకటించి, మానవోద్ధరణానికి ఒక మార్గం చూపితే నిరర్థకమైన నా జీవితానికి కొంత అర్థం కలుగుతుందేమో !—(సిగరెట్టుతీసి కాల్చుచుండును)

(తిలోత్తమ, వాగనుశాసనుడు ప్రవేశింతురు, తిలోత్తమ మహా సౌందర్యవతి)

నరేంద్రుడు

తిలోత్తమా కూర్చో—చకుముకీ నీవు కూడా !

(కూర్చుందురు)

వాగనుశాసనుడు

తిలోత్తమా, ఒకడు నీ విషయమై చాలా శ్రద్ధ తీసుకుంటున్నాడు సుమా! దానికి కారణం నీ రూపం, నీ యౌవనం!

తిలోత్తమ

(నరేంద్రుని తేరి పారచూచి కొంచము తలవంచును)

వాగనుశాసనుడు

తిలోత్తమా సిగ్గనేది ఎందుకు, సత్యములో దానికి తావులేదు—ఇదిగో ఈ చకుముకినే నీ రూపం భ్రమింప చేసింది.

వాగనుశాసనుడు

(కంగారుతో సిగరెట్టు అంటించును)

తిలోత్తమ

(తలయెత్తి నరేంద్రుని నిస్పృహతో చూచి) చకుముకా!—(వికట మందహాసము) చకుముకే కాదు—చకుముకివంటి వారు లక్షమంది నా రూపానికి భ్రమించిపోయేరు, పోతారు—నరేంద్రా! స్వేచ్ఛగా మాట్లాడనా?

నరేంద్రుడు

తప్పకుండా—స్వేచ్ఛ సత్యము ఒకటే, అదే కాదూ మానవత్వం ?

తిలోత్తమ

నన్ను చూచి భ్రమించని మొగపురుగు లేడు. సాధారణంగా, పురుషులే ఏమిటి, స్త్రీలుకూడా మోహిస్తుంటారు నన్ను చూచి—హృదయం అనేది ఉన్న ప్రతి మానవుడు నాకు దాసుడు.

నరేంద్రుడు

(లేచి, సిగరెట్టు నామెకిచ్చుచు) నీకు కాదు. నీ రూపానికి.

తిలోత్తమ

(స్వీకరించి) నేనే నా రూపం, నా రూపానికి నాకు భేదంలేదు.

నరేంద్రుడు

(అంటించుచు) తిలోత్తమా ! రూపం శాశ్వతమా ? నీ హృదయం, నీ ఆత్మ శాశ్వతములు.

తిలోత్తమ

(పొగపీల్చుచు) నరేంద్రా ! సత్యాన్ని చెప్పేశక్తి నీవు ఇచ్చేవు—నిజంగా, శాశ్వతత్వంతో నాకు సంబంధంలేదు.

ఇప్పుడున్నదే సత్యం—అదే నేను—ప్రస్థుతమే నాకు తెలుసును—భవిష్యత్తు పుట్టనిది—అనవసరం—భూతం చచ్చినది—దానితో పనిలేదు—

నరేంద్రుడు

(ద్వారమువైపు నడచుచు) కాని తిలోత్తమా, భూత భవిష్యత్వర్తమానాలకి—అట్టే భేదంలేదుసుమా ! ఒకదానితో ఒకటి కలిసిపోయి అంతా వర్తమానమే ! (సేవకునితో) టీ తీసికొనిరండి.

నరేంద్రుడు

(తిరిగివచ్చి కూర్చుండును)

తిలోత్తమ

(సిగరెట్టుపొగను ఊదుచు దానిని చూచుచు) ఎంతమంది నన్నుచూచి ముగ్ధులైనా, ఆ విషయం తెలిసి నాకు మనస్సులో గర్వం ఉన్నా, వీళ్ల పశుత్వానికి నాకు వీళ్లపై సాధారణంగా ఒక విధమైన విసుగు హీనభావం పుట్టుతుంటది—

(సేవకుడు టీ సామగ్రి తెచ్చి తిలోత్తమ దగ్గరనుంచి వెడలును)

వాగనుశాసనుడు

వేడిగా ఉంది (లేచి కిటికీతీసి కూర్చుండును)

“ తీరనికోరిక—తరువాత ”

తిలోత్తమ

(టీ పోయుచు) నా విహారం కొఱకు, నా యౌవనం కొఱకు నేను ఎంతమందితోనో ఆడేను—కాని సాధారణంగా పిల్లందఱు వట్టి చేటపెయ్యాలని నాకు తెలుసును—గ్రుడ్డి గూబలు, మరబొమ్మలు—(టీ అందిచ్చును) నాకు వాళ్ళంటే ఒకవిధమైన అసహ్యం.

(నరేంద్రుడు వాగనుశాసనుడు స్వీకరింతురు—వాగనుశాసనుడు ఇతర తినుబండారములనుకూడ స్వీకరించును—కూర్చుందురు)

(నిశ్శబ్దము, అందఱు త్రాగుచుందురు)

తిలోత్తమ

చకుముకీ—క్షమించండి, వాగనుశాస—

వాగనుశాసనుడు

అలా కాదు—చకుముకీ—అది చాలా మంచి పేరు—స్కూలు రోజులలో చకుముకి అంటే చక్రవర్తి అన్న మాటే.

(అందరు నవ్వుదురు)

తిలోత్తమ

చకుముకి అనే పేరు పెద్దది—చకీ అని పిలవనా ?

వాగనుశాసనుడు

నలుగురిలో మట్టుకు చట్ అని మాత్రం వినబడ నివ్వకు—

(అందరూ నవ్వుదురు)

నరేంద్రుడు

చకుముకీ ! తిలోత్తమ మాటలు విన్నావా ?

వాగనుశాసనుడు

చెవులున్నాయి కాబట్టి వినక తప్పిందికాదు.

తిలోత్తమ

చెవులున్నవాళ్లందరూ వింటారా ? కళ్లున్న గ్రుడ్డివాళ్లెందరో !—గుండె ఉన్నా హృదయం లేనివాళ్లు లేరా !

నరేంద్రుడు

తిలోత్తమా, చకుముకిపై నీకెటువంటి అభిప్రాయం ?

తిలోత్తమ

తెలివియైనవాడే కాని పట్టి పురుగని నా అభిప్రాయం —ఇలాంటివాళ్లీ ప్రపంచం అంతా నిండి ఉన్నారు—

నరేంద్రుడు

వాగనుశాసనుడు పురుగా—ఊ—నిందాస్తుతులు సమానం—గీతోపదేశం.

తిలోత్తమ

క్షమించాలి, మీమీద ఇష్టం ఎలా లేదో కోపంకూడా లేదు. సత్యం చెప్పుతుంటే ఎన్నో చిక్కులు—

నరేంద్రుడు

సహజత్వంలో, సత్యంలో, మానవత్వం ప్రకాశిస్తది—

తిలోత్తమ

చూడండి. నేను, దివ్యసుందరిని—ఐనా హృదయంలో పాషాణం—ఎంతమందిని ఇలా నవ్వి, కనుగీటి కొంతసేపాడి పారవేశాను. అందరినీ నమ్మించి ఎవరినీ నమ్మలేదు—పతితను, కులటను—వీధులవెంబడి తిరిగే స్థితి వచ్చేటప్పటికి నరేంద్రుడు నన్ను తీసుకవచ్చి రక్షించేడు.

(కంటి నీటిని ఆపుకొనును)

నరేంద్రుడు

తిలోత్తమా అలా అనకు—అందఱమును అలాంటివాళ్ళమే సాధారణంగా—నేను ఎంత పతితుడనో నీకు తెలుసునా?

(తిలోత్తమ, వాగనుశాసనుడు అతనిని చూతురు ఆశ్చర్య ముతో)

తిలోత్తమ

మమ్మల్ని ఉత్తమ మానవులుగా చేసే శక్తికూడా పతితుడా ?

నరేంద్రుడు

నే చేసేది లేదు—మీలో ఉన్నది బయటకు తీసికొని రావటంలో నా యత్నం—అది కాకుండా పతితుడే ఇటువంటి విషయాలని బాగా గ్రహిస్తాడు, మీ అభివృద్ధే నా అభివృద్ధి విన్నావా !

తిలోత్తమ

నేను మీరటువంటివా రనుకోలేదు—

నరేంద్రుడు

కొద్దికాలము క్రితము కొన్ని మార్పులు వచ్చినంత మాత్రాన్ని నేనుకూడ నీవంటి జన్మమునే చాలరోజులు బ్రతి కాననే విషయాన్ని మరువలేను—భేదముండవచ్చును— అదియొక విషయముకాదు.

తిలోత్తమ

నేను స్త్రీని—అందుచే పతితను—పురుషులు వారికేం! వారు స్త్రీలుకారే—

" తీరనికోరిక—తరువాత "

నరేంద్రుడు

తిలోత్తమా ! పిచ్చి మనుష్యుల పిచ్చిమాటలకి అర్థం లేదు—నీవు పతితవెట్లా ఐనావు ?

తిలోత్తమ

నా ఇచ్ఛకొఱకే కాకుండా, నా శరీరాన్ని ధనంకొఱకు కూడా అమ్మేను—నేను పతితనుకానూ.

నరేంద్రుడు

అది విచారకరము. అంతేకాని వేరుకాదేమో !

తిలోత్తమ

నరేంద్రా—నా హృదయాన్ని పలికేవు—బుద్ధి ఉపయోగించి కొందఱు, శరీరమును ఇతరుల సేవలో అలయబెట్టి కొందఱు, చాలావఱకు అందఱు ఏదోవిధంగా, ఇతరుల కొఱకు తమ స్వేచ్ఛను చంపుకొని జీవపోషణ చేసుకొన్నట్లే, నేనుకూడా నా శరీరంద్వారా, ఆకలిబాధ తీర్చుకునే యత్నం చేసేను—వారు ఎంత పతితులో నేను అంతే—కాని సంఘం దాని పాక్షికదృష్టి ఇది హర్షించదు—

సీత

నరేంద్రుడు

సత్యం, ఐనా దానిలో సౌందర్యం లేదు—ఆత్మను అమ్ముకోటంలో మానవత్వం నశించి పోతది—అందులో ప్రేమకు దివ్యస్థానమైన హృదయం—

తిలోత్తమ

ప్రేమ భ్రమ—తాత్కాలికమైన ఒక హృదయస్థితి—అంతే—నాకు ప్రేమయందు నమ్మకం పోయింది అది చాల వరకు శారీరకమైంది కూడానూ.

నరేంద్రుడు

నాకు నమ్మకం పోయింది కానీ, తిరిగి వచ్చింది.

వాగనుశాసనుడు

అదే ఇంత కొంప తీసింది—

తిలోత్తమ

ఏం ?

వాగనుశాసనుడు

లేకపోతే ఈ వైరాగ్యం, ఈ వింత భావాలతో నరేంద్రుడు తన జీవితాన్ని ఈ విధంగా పాడుచేసుకోడు.

నరేంద్రుడు

చకుముకి వేదాంతమునకు ఆయనే భాష్యం రాయాలి—

వాగనుశాసనుడు

అదికాదు—మీకీ వింత భావాలు లేకపోతే మీరింకా ఎటువంటి గొప్ప గొప్ప పనులు చేసి ఉందురో! దేశ దౌర్భాగ్యం ఈ మీ ప్రేమ బాధ.

నరేంద్రుడు

చకుముకీ! ప్రతి మానవుడూ కొంత సహాయం చేయవచ్చును కాని, ఎవ్వడు లేకపోయినా ప్రపంచానికి కొఱత లేదు—

తిలోత్తమ

గురువుని శిష్యురాలు ప్రశ్నింపవచ్చును.

నరేంద్రుడు

తప్పకుండా—అది కాకుండా అందఱూ విద్యార్థులే.

వాగనుశాసనుడు

నేను కొంచం విహారానికి వెళ్ళవచ్చునా.

నరేంద్రుడు

సరే—కాని తిలోత్తమ దివ్య హృదయం నీకు కనిపించిందా కొంచం ఐనా—

వాగనుశాసనుడు

ఇంత ధైర్యంగా మాట్లాడేవ్యక్తి ఉంటదని నేను అనుకోలేదు——ఇక ఆమె నాకు చెల్లెలు.

నరేంద్రుడు

సంతోషము.

తిలోత్తమ

(నరేంద్రుని చూచుచుండును)

వాగనుశాసనుడు

(నిష్క్రమించును) (నరేంద్రుడు గంట కొట్టును) (సేవకుడు ప్రవేశించును)

నరేంద్రుడు

తీసుకొని వెళ్ళవచ్చును.

సేవకుడు

చిత్తము (అట్లు చేయును నిష్క్రమించును)

నరేంద్రుడు

(సిగరెట్టు నామెకు నిచ్చును) (ఇరువురు అంటించుదురు)

నరేంద్రుడు

తిలోత్తమా ! నీ సందేహం ఏమిటి ?

తిలోత్తమ

మీకు హృదయం లేదనుకొన్నాను. ఇప్పుడు హృదయం ఉన్నదని విని అది ఎలాంటిదో తెలుసుకోవాలని ఉన్నది.

నరేంద్రుడు

(నవ్వి) హృదయం లేదని ఎలా అనుకొన్నావు ?

తిలోత్తమ

(అతనిని చూచుచు) నిజము చెప్పనా, హృదయం కలవాడైతే నా రూపానికి ముగ్ధుడే ఐపోవూ !—ఇంతయైన కరగలేదే !

నరేంద్రుడు

లేదు నిజమే !—కాని నా జీవితంలోనే పొందిన హృదయావస్థలు, నే చేసిన పనులు గ్రహించకుండా హృదయం లేదని అనుకోవటం కొంత సాహసం ఏమో !

తిలోత్తమ

హృదయం ఉంటే నా మూర్తికి కరగవద్దూ—

నరేంద్రుడు

నీవు మహా సౌందర్యవతివి కావచ్చును. కాని ప్రతి హృదయాన్ని వశ్యం చేసుకోగలననే భావం కొంత అహం

భావాన్ని సూచిస్తది. ప్రపంచంలో నిన్ను మించిన సౌందర్యవతులు లేరని అనుకోవటం న్యాయమా !——

తిలోత్తమ

నీ హృదయ చరిత్ర కొంచం చెప్పుతావా, అదే నాకు కావలసిన చరిత్ర. మిగిలిన చరిత్ర నాకు అనవసరం.

నరేంద్రుడు

చాలకాలం నా హృదయాన్ని సంపూర్తిగ అర్పించే స్త్రీకొఱకు వేచేను. కాని లాభం లేకపోతే అది ఒక అసంభవమైన కల అనుకొని, తుమ్మెదలాగ లెక్కలేనన్ని పుష్పాలని ఆఘ్రాణించేను. సాధారణంగా పుష్పాలే నన్ను వెదకుతూ వచ్చాయి. ఆ పుష్పాలని స్వీకరించి ఆకాశంలో పెట్టి ఆడి పొందగలిగినంత పొంది——

తిలోత్తమ

తిరిగి పాతాళలోకాన్ని పారవేసేవాడవు.

నరేంద్రుడు

ఔను——

తిలోత్తమ

ధర్మమా !

నరేంద్రుడు

కాదు—కానివాళ్లెవరు ఆకాశంలో ఉండవలసిన దేవతలు కారు. నా అభీష్టముకొఱకు ఆడవచ్చినవారితో ఆడుకొన్నాను.

తిలోత్తమ

క్రూరత్వం అంటే ఏఁవిఁటీ?

నరేంద్రుడు

అదే కావచ్చు—తప్పే—ఐనా మనుష్యున్ని, దేవుడనుకోను—అందుచే పతితుడనని ఒప్పుకోటంలో సంకోచించను.

తిలోత్తమ

ఆ ఆట ఎందుకు మానేవు?

నరేంద్రుడు

ఆ ఆటలకు విసిగిపోయేను. నాకు సంపూర్ణమైన తృప్తి వారెవ్వరూ ఇవ్వలేక పోయేరు. ప్రేమతత్వం ఎప్పటిలాగ కలలోనే ఉండి పోయింది—కాని ఆ ఆట మానివేయడానికి నిజమైన కారణం, ఒక అపూర్వం ఐన దివ్యసుందరి ఒక నిమిషంలో నన్ను తనకు దాసునిగా చేసుకొని నిజమైన ప్రేమను నాలో వెలిగించి ఆరిపేయ వీలులేనంతటి దివ్య

జ్యోతిని నాలో పుట్టించింది—అదియేనా పూర్వపు ఆటలపై ఏవని కలిగించింది.

తిలోత్తమ

ఆ స్త్రీని కలుసుకొన్నారా ?

నరేంద్రుడు

మాట్లాడనైనా లేదు—ఒక్కటే చూపు—ఆమెది. నాది, అంతే—ఆపైన చూపైనాలేదు—

తిలోత్తమ

ఇది పిచ్చి, ప్రేమకాదు—

నరేంద్రుడు

నీ భావానికి ఇష్టంవచ్చిన పేరును పెట్టవచ్చు—కాని భావం సత్యం—

తిలోత్తమ

నేడు సత్యం—రేపు అసత్యం ప్రపంచంలో—

నరేంద్రుడు

ఔను, కాని నేడు రేపు ఎల్లుండి కూడా సత్యం ఐనవి కొన్ని ఉన్నాయి.

తిలోత్తమ

నీ ఈ పిచ్చిభావానికి అంతం లేదా !

నరేంద్రుడు

లేదు, చావుకూడా దానికి అంతాన్ని తీసుకురాలేదు.

తిలోత్తమ

నాకు అర్థంకాదు—

నరేంద్రుడు

నాకూ అర్థంకాదు—ప్రపంచంలోని అసాధారణ వస్తువులేమి మనకు అర్థంకావు—

తిలోత్తమ

చూడు—నిన్ను నేను గాఢంగా ప్రేమిస్తున్నాను. ఇదివఱకు ఎవ్వరిని ప్రేమించనంత ప్రేమిస్తున్నాను. లేని దానికొరకై పిచ్చిభ్రమ మాను. నా ఆనందలహరిలో తేలిపో.

నరేంద్రుడు

తిలోత్తమా నీకు నాపై ఇటువంటి భావం ఉన్నదని అనుకోలేదు—

తిలోత్తమ

నాకు హృదయం ఉన్నది. తప్పేం !

నరేంద్రుడు

లేకపోవచ్చు—కాని నేను ఎవ్వరికి నా ప్రేమని ఇవ్వలేను—ఆ ప్రేమ ఆకలలోని ఆమెకొఱకే—

తిలోత్తమ

ఆమెను నీవు చూడనే చూడవేమో.

నరేంద్రుడు

బహుశా చూడనే చూడను. ఈ లోకంలో—

తిలోత్తమ

అప్పుడు.

నరేంద్రుడు

ఏం ?—ఎన్ని లోకాలులేవు—కాలం అనంతం—

తిలోత్తమ

ఎక్కడఐనా కలుసుకొంటానని ధైర్యం ఎలా.

నరేంద్రుడు

ఆమెను ప్రేమించటమే నా స్వభావం—ఆమె నన్ను ప్రేమించకపోయినా, నన్ను ఏ లోకానైనా కలవక పోయినా భావం మారదు—

" తీరనికోరిక—తరువాత "

తిలోత్తమ

ఆమెకొఱకు యత్నింపలేదు ?

నరేంద్రుడు

చేసేను—పేరుకూడా తెలియలేదు—

తిలోత్తమ

పోనీ, మళ్లీ ప్రార్థిస్తున్నాను—కొంచం ఐనా నాకు నీ ప్రేమని ఇయ్యవూ ? శరీరసౌఖ్యం సత్యం ఐందికూడాను, అందులో తప్పు లేదే !

నరేంద్రుడు

క్షమించు—ఇవ్వలేను—

తిలోత్తమ

అంతేనా, వలచి వచ్చిన కాంతను—కొంచం హృదయం, కొంచం శరీరం—

నరేంద్రుడు

అంతే, నా హృదయం సంపూర్తిగ పరాధీనం—

తిలోత్తమ

సెహబాస్—నాకు దుఃఖం, నీకు దుఃఖం—నీ ప్రేమ గొప్పది—నా ప్రేమ అంతకన్నా గొప్పది—ప్రేమ అంటే

నమ్మకం లేనిదాన్ని, నేటినుండే నిన్నే వలచి, నీ ప్రేమకు ఆశింపక, జీవించివేస్తాను. కాలం దొర్లిపోతది—నిన్ను చూడటమే, ఆనందం. నీ సన్నిధే స్వర్గం—కాని ఈ విష యం నీవు ఇంక జ్ఞాపకం చేసుకోవలసిన అవసరమైన ఉం డదు—ఇది శపధం—

నరేంద్రుడు

అంత వద్దు—ఎందుకు, ఏమి లాభం ?

తిలోత్తమ

లాభం ఉన్నదనే నువ్వు చేస్తున్నావా ? నేను కులట నైనా, ప్రపంచం అదరిపోయేటట్లు, ప్రేమించని నిన్ను ప్రేమి స్తుంటా !—చావు ఎప్పుడో ఒకసారి వస్తదికదా ! దాని కొఱకు ఎదురుచూస్తూ—

నరేంద్రుడు

చావాలంటే చావగలమా,—

తిలోత్తమ

చావాలంటే చావగలము, మన చేతులో ఉంది.

నరేంద్రుడు

అది పిరికిపని ఏమో.

తిలోత్తమ

మహా ధైర్యం ఐన పని—అనవసరంగా బాధపడటం ఎందుకూ—కాని ప్రాణం పోయినంతమాత్రాన్ని బాధపోతదా అనే శంక ఆత్మహత్యని కొంచం దూరంగా తోస్తుంటది.

నరేంద్రుడు

(మౌనము)

తిలోత్తమ

విను—నా నిశ్చయం ఐపోయింది—కొంతవఱకు—ఆపైన నాకు తెలియదు—గురువుని శిష్యురాలు మించినది, నీకు ఆశ ఉన్నది—నాకు సంపూర్తి ఐన నిరాశ—

నరేంద్రుడు

తిలోత్తమా, నీ సాహసానికి కంపిస్తున్నాను—

తిలోత్తమ

నీ కంపంతో నాకేమి సంబంధం—

నరేంద్రుడు

నీకు నా నమస్కారం.

తిలోత్తమ

(వికటమైన నవ్వు)—అదే అవసరం లేదు

నరేంద్రుడు

(లేచి) తిలోత్తమా? కొంచం విహారానికి వెళ్లి వస్తావా?

తిలోత్తమ

నాకు కొంచం తల తిరుగుతుంది—నిద్రపోవాలని ఉంది—నిద్రరాదు—డబ్లు బ్రాండీ తాగనా! మత్తెక్కి నిద్ర పట్టవచ్చును—

నరేంద్రుడు

వద్దు, తిలోత్తమా! వద్దు—డబ్లు 'ఆస్ప్రిన్' తీసికో.

వాగనుశాసనుడు

(వేగముతో ప్రవేశించి)—చూచారా! పేపరులో ఏం పడిందో.

తిలోత్తమ

(లేచి నిష్క్రమించుచు) సాధారణంగా ఉండే అర్థం లేని ఏదో అబద్ధపు తుక్కు! (వెడలును)

నరేంద్రుడు

(పేపరు తీసికొని) ఏమని?

" తీరనికోరిక—తరువాత "

వాగనుశాసనుడు

చూడు—

నరేంద్రుడు

(చదివి పేపరు బల్లపై విసరి) నేను చెడ్డ ప్రవర్తనకలిగిన స్త్రీలను పురుషులను చేరదీసి ఏదో చేయరాని పనులను చేయు చున్నట్లు సూచిస్తూ, మారుపేరుతో ఎవరో ఒకరు వింతవార్త క్రింద వ్రాయటం! పేపరువారు దానికి అఖండమైన ప్రాముఖ్యం ఇవ్వటం—!—ఊ—ప్రపంచం!—

వాగనుశాసనుడు

నాకు చాలా కష్టంగాఉంది.

నరేంద్రుడు

కష్టం ఎందుకూ!

వాగనుశాసనుడు

నాకు నువ్వు ఇలాంటి శ్రమతీసికోవటం ఎంత ఇష్టం లేక పోయినా, మీ సదుద్దేశాన్ని ఈ విధంగా ప్రజలు గ్రహిస్తున్నారని చాల విచారం.

నరేంద్రుడు

పరవాలేదు—కాని ఎందుకు ఈ యత్నం ఇష్టంలేదు నీకు—కొత్త సన్మానాపలోకం ఇష్టంలేదు ? ఇంత క్రౌర్యం, అలజడి, కష్టంలేని భూలోకం ఇష్టంలేదు ?

వాగనుశాసనుడు

ఇష్టమేకాని.—ఎంత శ్రమతీసికొన్నా, మానవత్వాన్ని మార్చటం కష్టం !

నరేంద్రుడు

మార్చాలి, మార్చాలి—తప్పదు.

వాగనుశాసనుడు

కాని నరేంద్రా "వెనుకటిగుణమేల మాను వినురాను మతీ" అన్నట్లు ఎలా మారతది ?—కుక్కలు ! మానవులు కుక్కలు సర్ !

నరేంద్రుడు

కాని వాళ్లలో దివ్యజ్యోతి ఒకమూల ప్రకాశిస్తున్నది.

వాగనుశాసనుడు

వల్లకాడు సర్—ఏవీలేదు—

నరేంద్రుడు

నేను ఒప్పుకోను.

వాగనుశాసనుడు

సరేకాని, ఒక మనవి. మనకున్నా ఈ బృందాన్ని పంపించన్నా పంపించి వేయండి—పీడ వదలుతది.

నరేంద్రుడు

అసంభవం—వారందరికి నా మీద ప్రేమ—నన్ను నమ్ముకొని ఉన్నారు—ఎంతో అభివృద్ధికూడా పొందేరు—వీల్లేదు.

వాగనుశాసనుడు

ఐతే—పర్వతాలపైనున్న, మన ఆ గృహానికి మార్చి వేయండి. ప్రస్తుతం—జనులమాటలు వినలేక పోతున్నా—అదికాకుండా శాంతిలేకుండా చేస్తున్నారు జనులు ఇట్లు చుట్టూ మూగిచూచుచు—నా ప్రార్థన ఆలకించాలి.

నరేంద్రుడు

(ఆలోచించి) సరే—ఏర్పాటులు చేయించు.

(తెర పడును)

★

"తీరని కోరిక — తరువాత"

తృతీయాంకము

★

మరియొక సంవత్సరము పిదప

(ప్రదేశము)—పర్వతముల మధ్యనున్న నరేంద్రుని గృహము. మిద్దెపై

(ప్రవేశము)—వాసంతి కూర్చుని కుట్టుకొనుచు. తరువాత వాగనుశాసనుడు సిగారు కాల్చుచు.

వాగనుశాసనుడు

డామ్‌గుడ్‌లైఫ్, డామ్‌గుడ్ !—(తిరుగుచు)—మొత్తం మీద చాలా బాగా ఉంది—నాకేం కావాలి ఇంక—!—కాని పాపం నరేంద్రుడు చాలా చిక్కులో పడి పోతాడేమో ! ఎంత చెప్పినా వినడు. ఈ హ్యూమన్‌ఫూల్సుతో ఎందుకు ఈ గొడవ !—ఒకళ్లా ఇద్దరా ! ఒక పెద్ద ఆశ్రమం ఐపోయింది—సర్కారుకూడా వేరేగా అనుమానిస్తున్నారట—తరువాత ఏఁ వీఁ లేందే ఇతని శీలాన్నిగూర్చి వదంతులు—వెధవలు—(వాసంతిని చూచి మెల్లగా) వెరీగుడ్, వెరీగుడ్, సుపర్బ్ ! —(సమీపించి) వాసంతీ !

"తీరనికోరిక—తరువాత"

వాసంతి

ఏం తిలోత్తమగురించి ఆలోచించటం ఐందా!—ఎందుకీ ఏడుపు!—ఆమె నిన్ను పురుగులా తుడిచివేస్తదికదా! నువ్వు అనేవాడవే ఉన్నావని తలచనైనా తలచదుకదా? ఎందుకీ హడావుడీ!

వాగనుశాసనుడు

వాసంతీ—చాల అన్యాయం—నేను ఆమెనుగురించి ఆలోచించటంవేంలేదు—నేను సాధారణంగా ఇలాంటి విషయాలలో నా మెదడుని పాడుచేసుకోను—

వాసంతి

నీ అబద్ధాలకేంలే—

వాగనుశాసనుడు

చూడు ఈ మధ్య అబద్ధాలు చెప్పే వాడుకపోయింది అవసరంకూడా కనిపించటంలేదు—అదికాకుండా వాసంతీ, అబద్ధం ఏవిటి, నిజవేమిటి! ఇవ్వాళ నిజం, రేపు అబద్ధం, నేడు నిజం, రేపు అబద్ధం ప్రోగ్రెస్ అంటేనే అది—

వాసంతి

ఏడ్చినట్లుంది—

వాగనుశాసనుడు

(మనసులో) నువ్వా, (బహిరంగముగ) చాలా చలోక్తిగా అన్నావే—చూడు. (దగ్గిరకు వచ్చి) నీకు చాలా అసూయ ఎక్కువ—(చిరునవ్వు)

వాసంతి

కాదా, ఒకవైపు తిలోత్తమపై కన్ను, ఇంకోవైపు కొత్తగా వచ్చిన సుమంగళిపై కన్ను, తుడిచేదానిపై కన్ను, పాకీదానిపై కన్ను—

వాగనుశాసనుడు

రామ రామ—వట్టి అన్యాయం (మనసులో) బాగా కని పట్టింది అసాధ్యం ముండ—ఎన్ని మాట్లన్నా తిలోత్తమని చూస్తే ఉబలాటఁవేఁ—సుమంగళిని చూచినా అంతే—పడు చోళ్ళని చూస్తేనే అంత—ఏం తప్పు !—న్యాచురల్ !

వాసంతి

ఏం ఊరుకొన్నాఁవేం !

వాగనుశాసనుడు

నీలాప నిందలకు కారణం ఏఁవిఁటా అని ఇన్ట్రోస్పె క్షన్ చేసుకుంటున్నా.

వాసంతి

వల్లకాదు.

వాగనుశాసనుడు

మాట వరుసకి అంటున్నా—ప్రేమలో పుట్టుకు కమ్యూ నిజమ్ ఎందుకుండగూడదూ ?

వాసంతి

నా కది పనికిరాదు—ఇంతవఱకూ వచ్చేక నాకు అసూయకి కారణం ఎక్కువగా ఇచ్చేవంటే, జాగ్రత్త !

వాగనుశాసనుడు

(మనసులో) ముండ చంపదుకదా ?—అందులో ఇది వఱకు మొగుడిని చంపేసిన రాక్షసి—అనవసరంగా చిక్కులో పడ్డానేమో ! —ప్రమాదోఽపి మతాపపి—(పైకి) (చిరునవ్వు) ఏదీ ఒక ముద్దుతో చంపివేయి.

వాసంతి

కత్తితో నరుకుతా ! నిజం—

వాగనుశాసనుడు

(కంగారుపడు కప్పిపుచ్చ ప్రయత్నించును) (కొంచము వెనుకకు జరుగును)

వాసంతి

(ఆలోచనతో)—క_త్తి—హత్య—అబ్బా—వద్దు—

అది ఇక చేయలేను—మఱచిపోలేను—ర_క్తం స్రాగిపోతుంది —అబ్బా—గుండెలో పోటు—మఱచిపోవాలి, మఱచి పోవాలి—లేకపోతే చచ్చిపోయన్నా మఱచిపోవాలి—(కండ్లు మూసుకొనును)

వాగనుశాసనుడు

వాసంతీ—వెనుకటి చరిత్ర మఱచిపో.

వాసంతి

ఎలా మఱచిపోగలను—నా చేతితో ఆ అసూయ భరించలేక నా భ_ర్తని ఆవేశ్య హస్తాల్లోనే అలా పొడిచివేయలేదూ? ఆ ర_క్తధార అదిగో ఇంకా ప్రవహిస్తోందే!—ఆ చచ్చిపోతున్నా అతని బాధ ఆ తేలిపోయే చూపు ఇంకా నన్ను చుట్టుకొని ఉన్నాయి—

వాగనుశాసనుడు

అలా అనవద్దు (సమీపించును)

వాసంతి

ఎలా అనకుండా ఉండను, ఏం చేయను—హంతకురాలినైనా, స్త్రీ హృదయం లేనిదాన్నికానే—బాధ—అపలేని బాధ—

“ తీరనికోరిక—తరువాత ”

వాగనుశాసనుడు

చూడు !—

వాసంతి

ఏం చూడను ?—రా నన్ను గట్టిగా కౌగలించుకో—ఈ నరకబాధలో ప్రేమాలింగనం కావాలి—ఆస్పర్శలో బాధ మరచిపోవాలి !—హత్య—బాధ—వలపు—!

వాగనుశాసనుడు

(వేగముగ కౌగలింపబోగ, సుమంగళి ప్రవేశించును. వాగనుశాసనుడు తన ఉద్యమమును నిరాశతో విరమించును)

వాసంతి

సుమంగళీ వెళ్ళిపో, అడ్డురాకు,

సుమంగళి

(ఆశ్చర్యముతో) ఎవరికి అడ్డు ?

వాగనుశాసనుడు

(కంగారుతో) ఏవీ౽ అడ్డులేదు (నెమ్మదిగా వాసంతితో) అంతా అడ్డే. న్యూసెన్సు.

వాసంతి

ఛా—

" తీరనికోరిక—తరువాత "

పెళ్లికాకుండా కంటే మీ అమ్మలక్కలు ఈ పెద్దమనుష్యులు బ్రతకనివ్వరని, సంఘానికి భయపడి, మాతృత్వాన్నే చంపుకున్నంత పనిచేసి, దేవుడే దిక్కని పిల్లని అడవిలో విడిచి పెట్టేసేను—

వాగనుశాసనుడు

ఇలాంటి మాటలెందుకు అనటం, వినటంకూడా కష్టం!

సుమంగళి

అబ్బే సంఘం అలా అనుకోలేదు. ఎలాగో తెలిసింది. అనుమానంమీద నన్ను వెలేసేరు. వాళ్లకోసం వాళ్లవలన చేసిన పనికి బాగా ఫలితం!—నన్ను పెళ్లిచేసుకుంటానని చెప్పి మోసగించిన మా బావకి ఏఁవీఁలేదు—సుఖంగా ఉన్నాడు.

వాసంతి

చాల అన్యాయం! అనవసరంగా నిన్ను ఉద్రేకంచేత బాధపెట్టేను క్షమించు.

సుమంగళి

పరవాలేదు—బాధపట్టం అలవాటైపోయింది—
(కంటినీరు)

రాత్రి

తృతీయాంకము

వాసంతి

(లేచి ఆమెను చేరి, బుజ్జగించును) ఊరుకో అమ్మా—
చిన్న పిల్లవు పాపం బాధపడ్డావు. పూర్వసంగతి మఱచిపో,
ప్రస్తుతం ముఖ్యం ఐందని, భవిష్యత్తును తొంగిచూడాలని
మనలోనున్న చెడ్డగురించి ఆలోచించవద్దని, మంచినే ఆలో
చించి దానికి అనుగుణంగా స్వాభావికంగా ప్రవర్తించమని,
దానిలో మనకు సుఖం ఉందని మనకు బోధకాదు!

వాగనుశాసనుడు

(తనలో) ఇతరులకి చెప్పటం తేలిక.

(నరేంద్రుడు ఒక పల్లెటూరి అచ్చమ్మతో ప్రవేశించును)

(తిలోత్తమ మరియొక వైపునుంచి ముసుగువైచుకొని ఘటో
త్కచునితో ప్రవేశించును)

తిలోత్తమ

నరేంద్రా! ఘటోత్కచుడు ఇతడు

నరేంద్రుడు

(చిరునవ్వుతో) అయ్యా! సంతోషం—కూర్చోండి.

ఘటోత్కచుడు

అయ్యా ఈ తల్లి ఋణం ఏలా తీర్చుకోగలను—!

"తీరనికోరిక—తరువాత"

నరేంద్రుడు

(చిరునవ్వుతో) ఏం !—

ఘటోత్కచుఁడు

(సందేహించును)

నరేంద్రుడు

సందేహంవద్దు. ఇచట దాపరికంలేదు.

ఘటోత్కచుఁడు

నన్ను ఖయిదులోనించి తప్పించింది ఈ తల్లి (సిగ్గునొందును)

నరేంద్రుడు

సిగ్గువద్దు—మనకు రోగం వస్తే వచ్చిందని చెప్పుకోటానికి సిగ్గెందుకు. అలాంటివే మనం మనల్ని తెలుసుకోకుండా కొన్ని చేయరాని పనులు రోగంనుండి బాగుపడినట్లే. ఇలాంటి జబ్బులనుండికూడా బాగుపడతాం !

ఘటోత్కచుఁడు

అయ్యో—చేసిన పని చెప్పితే తప్పేం !—

నరేంద్రుడు

నిజం—ఇంకో మాట, మన అందరికీకూడా ఆట్టే భేదం లేదు—కాలాన్నిబట్టీ, సంస్థలనిబట్టి సన్నివేశాన్నిబట్టీ, వేరువేరుగా కనిపిస్తాం!—అంతే—

అచ్చమ్మ

అందఱం ఒకటే ఏలా ఔతాం! ఓరయ్యో!

(అందఱు, నరేంద్రుడూ తిలోత్తమా తప్ప నవ్వుతారు)

వాగనుశాసనుడు

భళీ!

నరేంద్రుడు

నవ్వుట అనవసరం—అమాయకమైన పిల్ల, స్వచ్ఛమైన పిల్ల పల్లెటూరిపిల్ల, ఒక విధంగా మన అందఱికన్నా నిజమైన పిల్ల—పాపం, విద్య పొందలేదు. అంతే—

అచ్చమ్మ

ఇదేంటయ్యో! ఈళ్లంతా నిజమైనోళ్లుకారేటో!—యంత్రం బొమ్మలో!—దెయ్యాలో!—ఓరన్నా మా ఊళ్ళో మా ముసలమ్మ సచ్చిపోయినప్పుడు, ఓ రాత్రి పాడుపడ్డ గాది ఎనక దెయ్యాల్ని సూశాను—నాకు దయ్యం అంటే భయం అన్నో—!

నరేంద్రుడు

భయపడకు వీళ్లు మనుష్యులే— !

వాగనుశాసనుడు

(తనలో) చాలా బాగుంది పిల్ల—ఎంత పట్నాల్లో మెలిగినా, ఎన్ని రంగుబొమ్మల్ని, పౌడరుబొమ్మల్ని చూచినా పూర్వపు రుచి మరచిపోలేం—పల్లెటూరు పడుచుకున్న నవ నవ, చావ మిగతావాళ్ళ కెలా ఒస్తాయి—

"నేచర్, నేచర్"—రిటర్న్—టు—నేచర్, అనేది ఇదే !—

నరేంద్రుడు

ఘటోత్కచా నీ చరిత్ర చెప్పు—

ఘటోత్కచుఁడు

అయ్యా !—ఈ తల్లి ఒక్కతే నడుస్తుంటే ఒక్క దెబ్బకొట్టి, ఆమె చేతిని ఉన్న వజ్రాల ఉంగరం తీసికొని పారిపోయాను.—దుర్మార్గుణ్ణి, తల్లికి గాయం కలిగించేను—
(తిలోత్తమ కాళ్ళపైఁబడి ఏడ్చును)

తిలోత్తమ

(లేవదీసి) అబ్బే, చిన్నదెబ్బ ! పరవాలేదు.

నరేంద్రుడు

(సమీపించి ముసుగు తీసి తలపైనున్న గాయమును చూచి)

అబ్బా పెద్ద దెబ్బ—డాక్టరుకి చూపించేవా ?

తిలోత్తమ

ఆ ! మందు వ్రాసేరు—పరవాలేదు.

ఘటోత్కచుఁడు

అయ్యో ! వినాలి ఇంకా—దూరాన్ని ఉన్న పోలీసులు, పారిపోవటం చూచి నన్ను పట్టుకున్నారు—ఇంతలో ఈ తల్లి పడిపోయిన ఈ తల్లి లేచి మా వైపు వచ్చి వాళ్లను నన్నూ చూచి గ్రహించి, నాతో ఏమందో విన్నారా ! —"నీకు నేను నా ఉంగరాన్ని ఇచ్చేసేను—నేను ముఖం తిరిగిపడినంత మాత్రాన్ని ఎందుకు భయపడి పరిగెత్తేవు—ఎవరేమి అనుకుంటారు—అమ్మివేసికో బీదవాడిలాగ ఉన్నావు" అని. అంత పోలీసువాళ్లు నన్ను విడిచిపెట్టేరు.

(అందరు ఆశ్చర్యమును చూపుదురు)

నరేంద్రుడు

తిలోత్తమా, నీవు మహోత్తమురాలువని నాకు తెలుసును—మా అందరితరపునను, నీ మహోపదేశమునకు నమస్కరించుచున్నాను (నమస్కరించును)

" తీరనికోరిక—తరువాత "

తిలోత్తమ

గురూపదేశం (నమస్కారం)

నరేంద్రుడు

నీకుపదేశం ఏవిఁటీ— నీకు నీవే గురువు.

అచ్చమ్మ

ఓ అమ్మో! ఇదేంసిత్రం—ఆణ్ణి సావమోదక.

ఘటోత్కచుఁడు

నిజం.

తిలోత్తమ

తప్పు—అతని ఆకలి అతనిని అలాచేయించి ఉండాలి.

అచ్చమ్మ

అదేం ఊసో!—ఆకలేస్తే దొంగతనఁవే!

వాగనుశాసనుడు

చాలా పోయిన్టెడ్, చాలా బాగుంది.

తిలోత్తమ

చకుముకీ ఊరుకో.

నరేంద్రుడు

ఘటోత్కచా, ఎందుకు ఈపని చేసేవు?—

ఘటోత్కచుఁడు

బుద్ధిలేక, ఆ బుద్ధిలేనితనాన్ని లక్ష శిక్షలుకంటె ఈ తల్లికరుణ మాడ్చివేసింది——

నరేంద్రుడు

నీ చరిత్ర——!

ఘటోత్కచుఁడు

* * * *

వాగనుశాసనుడు

(వాసంతితో) దొంగవెధవకి చరిత్ర ఏఁవిఁటీ——వీడేవైనా మహాపురుషుడా!

వాసంతి

నోరుమూయ్!

ఘటోత్కచుఁడు

చరిత్రేవిఁటి అయ్యా! స్కాలర్షిప్పుమీద బియ్యే పాసయ్యేక నిరుద్యోగ సమస్యలోపడి దిక్కులేక, ఏం చేయలేక, కాంగ్రెసులోచేరి, అందులో లాభంపొందలేక, కమ్యూనిష్టునై, ఖైదులోపడి, విడిచిపెట్టబడి, దమ్మిడీలేక, ఆకలి బాధకు ఓర్వలేక దొంగతనంలోకి దిగేను.

లాగా

" తీరనికోరిక—తరువాత "

నరేంద్రుడు

అది తప్పని తోచలేదా !

ఘటోత్కచుఁడు

అయ్యో ముందు చాలా బాధపడ్డాను—కాని తరు వాత అలవాటైపోయింది—ఒకవిధంగా సమాధానంకూడా చేసుకున్నాను—

నరేంద్రుడు

ఏఁవిఁటది.

ఘటోత్కచుఁడు

ప్రపంచం అంతా, దొంగతనమేకదా ! అని, నిజాన్ని కప్పి పుచ్చటం, భావాల్ని దాచటం, ఇతర్లని ఆకర్షించటం. తక్కువ ధరకు కొని ఎక్కువ ధరకు అమ్మటం, ఇతరులకు తెలియకుండా గమ్మత్తు చేయడం, ఏదోవిధంగా పన్నులు లాగటం, ఇవన్నీకూడా దొంగతనఁవేఁ అని—జైత్రయాత్ర కూడా దొంగతనం అని అనిపించింది—ఇన్ని పెద్ద దొంగ తనాలు ఉండగా, ఆకలికోసం, ఒక చిన్ని దొంగతనం, ఉదర పోషణకోసం చేస్తే తప్పా అని అనుకొన్నాను—ఆకలిబాధ, అబ్బా ఆకలిబాధ—అనుభవించినవాడికి తెలుస్తది—నరాలు

చుట్టుకుపోతాయి, కళ్లు చీకట్లు కమ్ముతాయి, ఇదమిద్ధం అని, ధర్మాధర్మాలని తెలియవుకూడానూ !—

తిలోత్తమ

సంఘం తప్పుకాదే ?

ఘటోత్కచుఁడు

కాని ఇప్పుడు ఈ తల్లి దయవల్ల ఒకటి తెలిసింది— నేను కష్టపడ్డా ఇతరులని కష్టపెట్టకూడదని.

నరేంద్రుడు

ధన్యుడవు. నీవు కొన్నాళ్లు ఇక్కడుండాలి.

ఘటోత్కచుఁడు

పొమ్మన్నా పోలేను—

వాగనుశాసనుడు

(తనలో) సంపూర్తి దొంగలు, హంతకులు, గుడిసేటి వాళ్ళు—ఇక తాగుబోతులో—అరే, మర్చిపోయేను, ఐరనీ —నేను తాగుబోతుని కాకపోయినా ఒక్కప్పుడు బాగానే తాగేవాడిని ఊరికె ఎవరై ఇస్తేను—చాలా మంచి ఫీలింగు —దమ్మిడీ లేకపోయినా, కిన్గ్ ఎమ్పరర్‌లా ఫీలై ఏవాడిని ! —అది ఒక ఎక్స్‌పెరియన్సు.

" తీరనికోరిక—తరువాత "

నరేంద్రుడు

ఒక్క పెద్ద యత్నం, చేస్తున్నావు—

తిలోత్తమ

ఔను కాని విధి ఎట్లో ?—

నరేంద్రుడు

ఐనా, మనుష్యశక్తి !—

తిలోత్తమ

మనుష్యశక్తి,—విధి !—దైవేచ్ఛ !

నరేంద్రుడు

మనుష్యశక్తి,—విధి !—దైవేచ్ఛ !

(తిలోత్తమ, నరేంద్రుడు నిష్క్రమింతురు)

వాగనుశాసనుడు

కామన్సెన్సు, ప్రూడెన్సు, యుటిలిటీ !—

అచ్చమ్మ

ఇక్కడా చాలా కంగారుగా ఉందే—

వాగనుశాసనుడు

ముందు అలాగే ఉంటది, క్రమంగా అలవాటైపై చాలా బాగా ఉంటది,

వాసంతి

చదువు చాలు !

వాగనుశాసనుడు

(మాట మార్చి) కొంచం నడిచి షికారు వెళ్లదాంవా వాసంతీ !

వాసంతి

రా ! (లేచును)

సుమంగళి

(అచ్చమ్మతో) నువ్వెందుకొచ్చావు—

అచ్చమ్మ

నీకెందుకమ్మీ !

వాగనుశాసనుడు

చెప్పు పరవాలేదు.

అచ్చమ్మ

మా ఇంటోడు, ఏం పాపం చెయ్యం దాన్ని నన్ను పువ్వులు పెట్టుకొంటే, తెల్లకోక కట్టుకొంటే, అనుమానంతో చావ గొట్టేసేవోడు—ఓలమ్మా, ఈ గోలేంటని, అతగాడి ఇంట్లోంచి పారిపోతే, అమ్మలక్కలు లేసిపోయిందని ఎలే సేరు—ఈ మారాజు విని నన్ను ఈడకి తీసికొచ్చేరు—

సుమంగళి

పాపం ఎంతబాధ పడ్డావో !

వాగనుశాసనుడు

పువ్వులు వగైరాలు ధరించటంవల్ల కొట్టటం తప్పైనా, కొట్టటం అనేది ఒకటి తప్పకుండా ఉండాలి, లేకపోతే ఆడ వాళ్లు అసలు మాటవింటారా (చిరునవ్వు)

వాసంతి

ఏం ప్రేల్తున్నావు ?

వాగనుశాసనుడు

(కొంచం వెనుకకుతగ్గి) చలోక్తి (చిరునవ్వు)

వాసంతి

చాలు రా ! (ఇరువురు నిష్క్రమింపబోదురు)

అచ్చమ్మ

ఈ అయ్యకూతలకి ఆ అమ్మోరుసరి !

(ఒక పిచ్చివాడు మిద్దెకుఉన్న పిట్టగోడమీదుగ ప్రవేశించును వాగనుశాసనాదులాగి ఆశ్చర్యముతో చూతురు. పిచ్చివాడు వారి వాశ్చర్యముతో చూచును)

వాగనుశాసనుడు

ఎవరు నీవు !—ఎందుకొచ్చావు.

పిచ్చివాడు

ఎవరు నీవు !—ఎందుకొచ్చావు.

వాగనుశాసనుడు

మతిలేనివాడా ! ఎలా వచ్చావు.

పిచ్చివాడు

మతిలేనివాడా ! ఎలా వచ్చావు.

వాసంతి

వీడెవడో పిచ్చివాడు—ఎలాగో ఎవ్వరూ చూడకుండా వచ్చేడు.

పిచ్చివాడు

హేహేహే ! బాగా కనిపెట్టేవు పిచ్చిముండా ! (వాగనుశాసనునిచూచి) నీకు దీనికి ఏం సంబంధంరా, జోడీగానుంచున్నారు ! హేహేహే తెలుసునునాకు వెఱ్ఱిముండాకొడుకును కాను—కాని నాకు కొన్నాళ్లక్రితం మతిస్థిరం తగ్గిందని అనుమానం కలిగింది. తప్పు అభిప్రాయం. అప్పుడే మతిస్థిరం కుదిరింది. అంతకుముందే పిచ్చి—

"తీరనికోరిక—తరువాత"

సరిగ్గా నేననుకొనే సమయానికి నలుగురు నాకు పిచ్చెత్తిందని తోసేశారు పిచ్చాసుపత్రిలోనికి — వెఱ్ఱివెధవలు— (అచ్చమ్మనుచూచి) ఒక ముద్దీచ్చేసేయి—మఱచిపోయాను (సమీపింపబోవును)

అచ్చమ్మ

ఓలయ్యో! వీడి పిచ్చి మాడ!

ఘటోత్కచుఁడు

ఆగు—(అడ్డువచ్చును)

పిచ్చివాఁడు

(ఆగి) నీకిది భార్య—ఐతే "సారీ"—లేక భార్యలాంటిదా? ఐతే "నెవర్ మైండ్"—ఏఁవైతేనే నాకు అవసరం లేదు—చూడు తమ్ముడూ సెక్సు అనేది చాలా "షేకీ తింగు" ఓయ్!—

వాసంతి

సుమంగళీ, అచ్చమ్మా రండి వెళ్ళిపోదాం—(వాగనుశాసనుని చూచి) వీనిని సాగనంపి వేగంగా రా!

వాగనుశాసనుడు

ఎందుకూ నేమా ఇప్పుడే వచ్చేస్తా. పిచ్చివాళ్ళు అంత చేస్ ఐనవాళ్ళు కారు—

వాసంతి

పిరికివాడా! పంపించి మరి రా!

(స్త్రీలు నిష్క్రమింతురు)

వాగనుశాసనుడు

పిరికితనం ఏఁవిటీఁ? సిల్లీ!—(అని దూరంగా నిలుచుండును)

ఘటోత్కచుఁడు

వెళ్ళిపో, ఇక్కడికి రాకూడదూ!

పిచ్చివాడు

నువ్వెవడవీ చెప్పడానికి—ఒకడి ఆజ్ఞమీదొస్తేగా ఒకడాజ్ఞమీద వెళ్ళనానికి!—రెండు సున్నా—పిచ్చాసుపత్రినుంచి ఎవడితో చెప్పి వచ్చాను—అరే జ్ఞాపకం వచ్చింది ఇదంతా పిచ్చాసుపత్రి—మీరంతా పిచ్చోళ్లా ఆ పెద్దాకాశం ఇనప పంజరం, ఆ కొండల్లో ఉన్నవే ఇనప తలుపులు—ఆ దూరాన్ని వినిపిస్తున్నా గాలి హోరులాంటిది పిచ్చోళ్లని చంపేసే విషవాయువు — హూహూఁ (ఏడ్చుచు) చావంటే భయం, భయంవేస్తుంది (ఒక్క గంతువేసి వాగనుశాసనుని కంఠాన్ని కౌగలించుకొనును)

వాగనుశాసనుడు

(కేకలువేయుచు) రక్షించండి, రక్షించండి—

" తీరనికోరిక—తరువాత "

ఘటోత్కచుఁడు

(పిచ్చివాడిని గట్టిగా లాగివేయును)

పిచ్చివాఁడు

భయం పోయింది (గోడమీద కూర్చుండును)

వాగనుశాసనుడు

(కంగారుతో నిష్క్రమించుచు) బంట్రోతుని తీసికొస్తా (వెడలును).

పిచ్చివాఁడు

బంట్రోతు బడవని రానీయి, వాడి అమ్మ మొగుడు రానీయి—నాకేం—చూడు, వాడి అమ్మ మొగుడెవడో తెలుసునా ?

ఘటోత్కచుఁడు

(నవ్వుతో) ఎవడు ?

పిచ్చివాఁడు

వాడితండ్రి. హహహా !

ఘటోత్కచుఁడు

నీవింక వెళ్లిపోవాలి.

తృతీయాంకము

పిచ్చివాఁడు

కాళ్లు పట్టుకుంటా !—ఐదునిముషాలు కూర్చుని తప్ప కుండా పోతా !—ఆ బంట్రోతుని రావద్దను. వస్తే—ఒకచే దూకు మిద్దెమీదనుండి—ఆ లోయలోపడి సచ్చిపోతా ! జాగ్రత్త— నే పిచ్చివాణ్ణేలే, ఆ సంగతి నాకు తెలుసును. అంచేత ఏంచేసినా చేసేస్తా. నాకు మతిలేదు. ఊహూ, మతిలేదు—ఎందుకీబ్రతుకు ! దేవుడా, నీవే ఉంటే, మతి అన్నా ఇయ్యి, లేకపోతే నన్నన్నా తీసుకపో (ఏడ్చును)

ఘటోత్కచుఁడు

ఏడ్వకు—బాగానే వున్నావు—

(బంట్రోతు ప్రవేశింపఁబోవ వానితో) అక్కరలేదు. వెడలిపో. నేను పంపించివేస్తా. (బంట్రోతు నిష్క్రమించును.)

పిచ్చివాఁడు

చాలా ధన్యవాదాలు. నువ్వే పంపించు—ఆ—ఆ— ఏదో చెప్పేను—ఏదో చెప్పేను—ఏదో మరిచిపోయేను— పోనీయ్, అసలు చెప్పలేదనే సిద్ధాంతం ! అసలు నేను సిద్ధాం తిని, తరువాత వేదాంతిని—అబ్బే ముందే అది—తరువాత ఇది—బో—బో—అది ఇక్కడ ఇది అక్కడ—నానాకం

గారుగా ఉందోయి—ఏదైతేనేం—ఇప్పుడు వెఱ్ఱివెధవని—
(నవ్వును, ఏడ్చును)

ఘటోత్కచుఁడు

ఊరుకో.

పిచ్చివాడు

ఊరుకుంటా! నీవు ఊరుకోమంటే ఊరుకోలేదు—
నాకు మతిఉంది. మీ అందఱికి మతిలేదు! ఋజువుచేయనా.

ఘటోత్కచుఁడు

చేయి.

పిచ్చివాడు

ఇదిగో నాకు మతిలేదు—మతిలేదని నాకు తెలుసును—మీకు మతిలేదు—మీకు మతిలేదని మీకు తెలియదు—అంచేత మీకు మతిలేదు—భేష్, బాగు!

వాగనుశాసనుడు

(చాటునుండి) పంపించివేయవోయి, వాడితో నీకు ఇష్టాగోష్ఠి ఏఁవిటి?

పిచ్చివాడు

ఇవతలికి రా ఏం జేస్తానో!—చూడవోయి నేస్తుడా, సూర్యుడు, చంద్రుడూ వంకరై పోయి, పోయి, పోయి,

దేక్కుంటున్నారు—చుక్కలన్నీ రాలిపోతున్నాయి, అవకాశం తగ్గిపోతుంది, కాలం ఎనక్కి పారిపోతుంది; కొండమీదకి ఉరుకుతుంది—చీకటి వెలుగు చావు బ్రతుకు ఒకటే కదంబం !—నవ్వులు, ఏడ్పులు, సంగీతం—వేదాంతం శృంగారం వెఱ్ఱిగంతులు—(గంతులు వేయుచు) తధిగిణతై, తధిగిధితై, తధిగిణతై—మధురానగరిలో—(పాడును) " మొగుడో పిలిచేను "—హా హా హా, మొగుడొచ్చిపిలిస్తే వెళ్లాలా వెఱ్ఱిముండ ! — ఆ జ్ఞాపకం వచ్చినది — ఈ మధ్యనే ఎవడో వ్రాసేడు, మొగుడు జారుడైతే పెళ్లాం రంకుతనం చేసిందని—దానికి బంగారు పతకం బహుమానం ! ఏం అనుకున్నావూ !

ఘటోత్కచుఁడు

ఇంక రా వెళ్దాం. ఐదు నిమిషాలు ఐంది.

పిచ్చివాడు

ఏం ఐందోయి, ఏవీ అవ్వలేదు. వట్టి భ్రమ—

(నరేంద్రుడు తిలోత్తమ ప్రవేశింతురు)

పిచ్చివాడు

వాడేనోయి నన్ను పిచ్చిఆసుపత్రిలో చావగొట్టిన జమాను—స్వస్థి దీనితో నీ వెఱ్ఱిబ్రతుకు స్వస్థి (చొక్కాలో

నుండి కత్తితీసి, హరహర మహాదేవ శంభో ! అని నరేంద్రుని మీది గంతువేసి పోవును—తిలోత్తమ అడ్డముగవచ్చి నరేంద్రుని తన చేతులతో కప్పి రక్షించును—పిచ్చివాని కత్తి తిలోత్తమ భుజము వెనుక లోతుగ గ్రుచ్చుకొనును — తిలోత్తమ పడిపోవును — నరేంద్రుడు కత్తి నూడదీసి రక్తము నాపుచు ఆమెను లేవనెత్త ప్రయత్నించుచు ఆమె శరీరమును తన తొడపై నుంచుకొనును. ఈలోన ఘటోత్కచుడు పిచ్చివానిపై నురకంబోవ, పిచ్చివాడు తప్పించుకొని మిద్దెపై నుండి "హరహర మహాదేవశంభో" అంచు దూకును. ఘటోత్కచుడు మిద్దె చివరనుండి చూచి వచ్చులోపల "డాక్టర్" అను నరేంద్రుని కేక విని పరుగెత్తును లోపలకు—వాగనుశాసనుడు వేగముగ ప్రవేశించును.)

వాగనుశాసనుడు

కొంప మునిగినది అనుకొన్నా—చూచేను చాటు నుంచి, భయంవేసి కంగారుచే పారిపోయేను. కొంచం, కాని వెంటనే తిరిగివచ్చేను పిచ్చివాడిని పట్టుకోవాలని. నరహంతకుడు పారిపోయాడు. అయ్యో అయ్యో ! ఏమిటిదీ తిలోత్తమే—పరవాలేదుకదా !

నరేంద్రుడు

త్వరగా .... వైద్యుడు ! గృహవైద్యుడు !

వాగనుశాసనుడు

ఇదిగో (పరుగెత్తును)

తిలోత్తమ

(మూసినకండ్లు తెఱచి నరేంద్రుని కాంచుచు ఆయాసముతో)

పరవాలేదు—(బాధనడచుకొనుచు) పరవాలేదు—నాకేమైనా పరవాలేదు—నీకు గాయం తగలలేదుకదా.

నరేంద్రుడు

(గద్గదికతో) తిలోత్తమా ! ఈనా పనికిమాలినబ్రతుకుకు చావురాదు—నాపై ఈగ ఐనా వాలనీయక నీ ప్రాణాలతో నన్ను రక్షించేవా !—ఎందుకు, ఎందుకు,—ఎందుకీ ఘోర మైన మహోదారత్వం ! త్యాగం—(మాట్లాడలేక పోవును)

తిలోత్తమ

(చిరునవ్వుతో) త్యాగంకాదు—ప్రేమ — నీకొఱకు కాదు, నాకొఱకు నా ప్రేమకొఱకు—అబ్బా—(బాధను సహించును)

నరేంద్రుడు

(రెండు కంటిచుక్కలామె ముఖముపైపడును)

తిలోత్తమ

అమృతవర్షం—నరేంద్రా, వద్దు—దాహం—!

(వైద్యుడు, వాగనుశాసనుడు, ఘటోత్కచుడు ప్రవేశింతురు)

(వైద్యుడు నీరునిచ్చి పరీక్షచేసి, చికిత్సచేయును)

నరేంద్రుడు

అయ్యో పరవాలేదుకదా! (వైద్యుని చెవిలో)

వైద్యుడు

(నెమ్మదిగ) దైవేచ్ఛ!

వాగనుశాసనుడు

(ఘటోత్కచునితో) ఏమైనాడు ఆ పిచ్చిహంతకుడు?

ఘటోత్కచుఁడు

లోయలోపడి ముక్క ముక్కలైనాడు—చూడు ఎవరు రాకుండా జాగ్రత్తచేయాలి—ఆ తల్లికి విశ్రాంతి కావాలి—నా తల్లి—ఆమె బ్రతకాలి—లేకపోతే వీల్లేదు—

వాగనుశాసనుడు

ఎవ్వరు రాకుండా ఏర్పాటు చేస్తాను. (వెడలును)

వైద్యుడు

వెంటనే క్రొత్త రక్తం ఎక్కించాలి — ట్రాన్సు ఫ్యూజన్—

ఘటోత్కచుఁడు

నేను సిద్ధం. నా రక్తం ఇస్తా—

తిలోత్తమ

వద్దు—వద్దు—

నరేంద్రుడు

తప్పదు—

తిలోత్తమ

వీల్లేదు—నీవునాకు సపర్య చేయాలి—

వైద్యుడు

మీరు బలహీనంగా ఉన్నారు—మీ రక్తం తీయ వీల్లేదు—

ఘటోత్కచుఁడు

అయ్యా రండి, నా రక్తం—

తిలోత్తమ

అది వద్దు—

వైద్యుడు

రండి.

ఘటోత్కచుఁడు

త్వరగా!

(వైద్యుడు ఘటోత్కచుడు నిష్క్రమింతురు.)

తిలోత్తమ

లాభం లేదేమో ! వ్యర్థం ఏమో !

నరేంద్రుడు

(ధైర్యము నటించుచు) లాభమున్నది—మనుష్యయత్నం —దైవానుగ్రహం—

తిలోత్తమ

విధి—దైవేచ్ఛ ! (కండ్లు మూసుకొనును)

వాగనుశాసనుడు

(ప్రవేశించి) వైద్యుడు లోపలకు తీసుకొని రమ్మంటున్నాడు—చెల్లీ లేవదీయనా !

తిలోత్తమ

వద్దు—ఇతరులు ఎవ్వరు ముట్టవద్దు—ఒక్క నరేంద్రుడే నన్ను తాకవలయును—ఎందుకీ శ్రమ !

నరేంద్రుడు

(ఆమెను లేవనెత్తి మోయును)

తిలోత్తమ

(నరేంద్రుని చూచుచు) చాలు ఈ ఒక్క క్షణమే చాలు —సార్థకం ఈ జన్మ (కండ్లు మూసుకొని) నరేంద్రా—కాలం

అనంతం, ఎన్నో లోకాలు—ఒకటే హృదయం—మరచి పోకు—

నరేంద్రుడు

హృదయ పూర్వకమైన దివ్య శపథం—అనంత కాలంలో ఎప్పటికి మరవను.

తిలోత్తమ

(కండ్లు మూసికొనియే చిరునవ్వు)

(నరేంద్రుడు ఆమెతో వెడలును)

వాగనుశాసనుడు

నేనింక ఏడుపు ఆపుకోలేను—

(తెరపడును)

★

"తీరని కోరిక — తరువాత"

చతుర్థాంకము

★

ఆరు నెలల పిదప

ప్రదేశము (పర్వతములమధ్య—సానువులపై—ఒక చిన్ని గదివంటి పాక)

ప్రవేశము (గొఱ్ఱెలకాయు ముసలివాడు)

గొఱ్ఱెలకాపరి

టిర్ర్ప్, ప్ప్—హోయ్హోయి — (కఱ్ఱను ఊపును) ఆ కొండ నీడొచ్చింది—గంజేశైంది (గొఱ్ఱెకాపరులు వేయు కేక వేయును)

అచ్చమ్మ

(ప్రవేశించి) ఓ తాతా దాహం వేస్తోంది—దాహం ఇస్తావా ?—

గొఱ్ఱెలకాపరి

హో ! (గుడిసెలోనుండి ముంత తెచ్చి నీరు పోయును—ఆమె త్రాగును. అతడు ముంత గుడిసెలో పెట్టి వచ్చును—

చతుర్థాంకము

ఏం అమ్మీ ఈవేళ ఇలా ఒచ్చేవు ఒంటిగా—పొద్దుకుం కే స్తది!

అచ్చమ్మ

ఏం తాతా ఎంత పొద్దుందేంటి?

గొఱ్ఱెలకాపరి

ఇంకెంత గంజేళ్లైంది—ఓ జాఁవటో ఇటో!—జాగర్త—చీకటడిపోతది—బయల్దేరి పో, అమ్మీ—నే పోతన్నా!

అచ్చమ్మ

ఎక్కడి కెల్తావో!

గొఱ్ఱెలకాపరి

మా ముసలి కనిపెట్టుకుంటది—ఆలొద్దిలో ఉంది మా గుడిసె—(చేతిని కంటికి చేర్చి చూచుచు) అఁ—అదిగో ఆ దూరాన్ని అగపడతంది—

అచ్చమ్మ

అక్కడ బాగా ఉంటదా తాతా!

గొఱ్ఱెలకాపరి

అఁ బాగానే ఉంటది—

"తీరనికోరిక—తరువాత"

అచ్చమ్మ

నా కలాంటి గూడు కావాలి—(పరధ్యానముతో)

గొర్రెలకాపరి

నీ కిల్లులేదమ్మ ?

అచ్చమ్మ

ఉందీ, లేదు.

గొర్రెలకాపరి

అదేంటి ?

అచ్చమ్మ

నీ కెందుకులే తాతా !

గొర్రెలకాపరి

పోతా ?—సలే_స్తందికూడా (వెడలుచు) ఓ అమ్మ నువ్వూకూడా వేగంగా పో, మబ్బులు కమ్మెసి వానవ_స్తే చీకట్లో దారి తప్పుతావు—పులో పుట్రో దోవలో ఉండొచ్చు—పో అమ్మ, పో !

అచ్చమ్మ

అదిగో—అతగాడొ_స్తున్నాడు—

గొర్రెలికాపరి

(చూచి అసమ్మతిని తెలుపు తలయూపు నాపి గొణుకు కొనుచు) కాలం మారింది—వయస్సు కళ్లు ఒళ్లూ తెలియవ్—కండకావరం—వయస్సు మళ్లాలి కుర్ర కుంకలికి—కలి కాలం—అందుకే పంటల్లేవు—గొర్రెలు ఉన్నట్టుండి ఏ పోలేరమ్మ నోటిలోనో పడిపోతుంటాయి—(దగ్గుచు, నిష్క్రమించును) (తెరలో టిర్ ర్, వ్ వ్ వ్)

వాగనుశాసనుడు

(ప్రవేశించి) అచ్చమ్మా, చాల సంతోషం.

అచ్చమ్మ

(చిరునవ్వు) ఇక్కడికి రమ్మని చెవులో చెప్పేం, పెద్ద సంగతన్నావు.

వాగనుశాసనుడు

ఆ చాలా గొప్పసంగతే—వింటావా!

అచ్చమ్మ

ఇంటాలే—సెప్పు.

వాగనుశాసనుడు

నీవు నన్ను పెళ్లి సేసుకొంటాఁవా?—ఊఁ అనాలి—

" తీరనికోరిక—తరువాత "

అచ్చమ్మ

అనకపోతే—

వాగనుశాసనుడు

ఆ లోయలో దూకేస్తా.

అచ్చమ్మ

ఓరయ్యో!—అంతపనే—

వాగనుశాసనుడు

ఎంతపని అన్నా సేసేస్తా!

అచ్చమ్మ

ఆలా—(ఆలోచించి) —నువ్వంటే—ఉబ—లాటం ఉంది కాని, పెళ్లంటే భయం యేస్తందో బావా!

వాగనుశాసనుడు

నీకేకాదు బుద్ధిమంతులందరికి ఆ విషయంఅంటే చాలా భయమే, ఐనా—

అచ్చమ్మ

ఐతే ఇంతమంది పెళ్లిళ్లెందుకు సేసుకుంటారూ!

వాగనుశాసనుడు

బుద్ధిలేక—లేకపోతే విధిలేకో—

అచ్చమ్మ

నువ్వుకూడా ఆ పనే సేస్తానంటాఁవే, ఏం లేకేనా సేస్తానంటావు ?

వాగనుశాసనుడు

అది వేరు, ఇతరుల విషయంకాని నా విషయం నీ విషయం ఐ కాదు.

అచ్చమ్మ

ఏం బావా—

వాగనుశాసనుడు

బావనెలా అయ్యేను !

అచ్చమ్మ

(కోపంతో) బావకాకపోతే మొగుడెలా ఔతావను కొన్నావు !

వాగనుశాసనుడు

ఔను, ఔను, కోపంపద్దు—తమాషాకన్నా—

అచ్చమ్మ

నా కిలాంటి తమాషాలు ఇష్టంలేదు—

వాగనుశాసనుడు

సరే—తప్పొచ్చింది—నా మాటకి ఊఁ అనవూ ?

అచ్చమ్మ

(సిగ్గు నటించుచు) మారుమనువే.

వాగనుశాసనుడు

మీలోలేదూ ?

అచ్చమ్మ

ఉండలే—సరే—ఊఁ కాని, కొడితేమాత్రం ఒప్పుకోనుసుమా.

వాగనుశాసనుడు

నా అచ్చీ, ఇంకనుంచి నా అచ్చీ, నువ్వేనన్ను కొట్టు.

అచ్చమ్మ

తప్పుకాదూ !

వాగనుశాసనుడు

తప్పేమిటీ—నువ్వంటే నాకు ఒక దేవతవూ !—నిన్నుచూచిన దగ్గరనుంచీ ఇతరస్త్రీలంటే ఛా—

అచ్చమ్మ

మొగోళ్లమాట లింతే బావా !—

వాగనుశాసనుడు

నా అచ్చీ, అలాంటి మొగవాణ్ణికానే—

చతుర్థాంకము

అచ్చమ్మ

ఇదేంటిబావా, మొగోడువు కావో!

వాగనుశాసనుడు

అచ్చీ, దానికి సందేహం ఏఁవిఁటీ, అబద్ధాలు చెప్పే వాడిని కానన్నా.

అచ్చమ్మ

ఓ యబ్బ! గుండె నిబ్బరం పడింది.

వాగనుశాసనుడు

అచ్చీ, నీవు చాలా సెన్సిటివ్.

అచ్చమ్మ

స_స్తినంటావేం?

వాగనుశాసనుడు

అచ్చీ, అది ఇంగ్లీషుమాట—అంటే చాలా మృదు వైనదానవన్నమాట.

అచ్చమ్మ

ఓ బావో, ఈ ఇంగ్లిపీసు పనులు మనకొద్దు.

వాగనుశాసనుడు

నీ ఇష్టం,

అచ్చమ్మ

ఓ మాటడగనా ?

వాగనుశాసనుడు

వేయి మాటలడుగు "మై కంట్రీ క్వీన్" !

అచ్చమ్మ

కంటికి వెన్నేటి ?

వాగనుశాసనుడు

అయ్యో ! తప్పొచ్చింది—మాట పొరబాటు.

అచ్చమ్మ

సరేకాని, ఇంతమంది అమ్మోర్లుండగా నన్నెందుకు పెళ్లాడతానన్నావు బావా, నే అంత అందంగా ఉన్నానా !

వాగనుశాసనుడు

ఔను—అదికాకుండా మనం సాధారణంగా సూస్తే ఆ ఆమ్మోర్లందరు రంగువేసుకొనే బొమ్మలు. సరదాగా ఉండ డానికేకాని, పెళ్లికి పనికిరారు.

అచ్చమ్మ

అదేం ?

వాగనుశాసనుడు

అంతేలే!

అచ్చమ్మ

నాకో ఇల్లు కట్టిస్తావా?

వాగనుశాసనుడు

ఒక ఇల్లే ఏం(వి(టీ, ఇంటినిండా పిల్లలినికూడా నింపేస్తా.

అచ్చమ్మ

(సిగ్గుచూపుచు) సరిలే బావా, నీ మాటలూ!—సిగ్గేయదూ!

వాగనుశాసనుడు

నా అచ్చీ!—అలాంటి(బ్రతుకు ఎలా ఉంటదో బాగుండేలా గున్నదనేకాదూ, నరేం(ద్రుడు ఇచ్చిన సలహాపై పెళ్లిచేసుకొనే ఉద్దేశంలో పడ్డాను. మనకు ఇల్లు ఒక చిన్ని పొలం ఆ మహానుభావుడే ఇస్తానన్నాడు—(తనలో) అదే నా పూర్వఉద్దేశాన్ని చింతామణికింద మార్చేసింది—(బహిరంగము) మహాదాత, మాంధాత, అతడు.

అచ్చమ్మ

మీ తాతా?

వాగనుశాసనుడు

అబ్బే—బాగా ఇచ్చేవాడని అర్థం.

అచ్చమ్మ

అదీ తెలుగేనా!

వాగనుశాసనుడు

ఆ, అదేలే—

అచ్చమ్మ

నాకు పెద్దమాటలు తెలవవు.

వాగనుశాసనుడు

నే చిన్నమాటలు నేర్పించనా?—నేర్చుకుంటావా?

అచ్చమ్మ

ఆఁ.

వాగనుశాసనుడు

ఐతే—నేర్చుకో—ముద్దు—(సమీపించును)

అచ్చమ్మ

(నవ్వుతూ) మా బాగానేర్చేవు—కాని ఎంగిలి చేయకేం.—ఆఁ—మరిసిపోయాను—పెళ్లింకా అవ్వందే—అందాకా అలాంటి పని ఈల్లేదు.

వాగనుశాసనుడు

నా అచ్చీ—అడ్డుపెట్టకూ—ఐనస్టే!

అచ్చమ్మ

ఈఁల్లేదు, ఐనస్టేవిఁటీ—అవ్వాలి అందాకా నేయి మీదేస్తే ఒప్పుకోను.

వాగనుశాసనుడు

సరే నీ ఇష్టం! (మనసులో) ఇలాంటి బాధని ప్రొలాంగు చేయటంలో 'ప్లెజరు' ఉంది.

అచ్చమ్మ

బావా, పెళ్లయ్యేక ఏంపని నేస్తావూ?

వాగనుశాసనుడు

పిల్లలిని పుట్టిస్తా!

అచ్చమ్మ

సాల్లే!—ఇంకా.

వాగనుశాసనుడు

కవిత్వం సెపుతా, ఉపన్యాసాలిస్తా.

అచ్చమ్మ

అలాంటియి మనకొద్దు—మంచిపనులు కావాలి.

వాగనుశాసనుడు

ఏలాంటివి.

అచ్చమ్మ

గొప్ప తవ్వాలి, నీరు కట్టాలి, దున్నాలి, గింజలు జల్లాలి.

వాగనుశాసనుడు

అలాంటియి చాలా మోటపనులు, నాకు అంత సరిపడ వేమో !—సరే చూద్దాంలే, నీ ఇష్టం ఒచ్చినట్టే !

(ఒక పల్లెటూరివాడు ప్రవేశించును)

అచ్చమ్మ

అయ్యో, మా యింటోడు — కొడతాడేమో పారి పోదాం !

వాగనుశాసనుడు

రా, త్వరగా (పరుగెత్తి, అచ్చమ్మకంటె ముందు వెడలి పోవును)

పల్లెటూరివ్యక్తి

అచ్చీ, ఆగు, ఒక మాట !

అచ్చమ్మ

కొడతావేమో.

పల్లెటూరివ్యక్తి

కొట్టను ఇంక.

(తెరలోనుండి వాగనుశాసనుడు, 'అచ్చీ, రా, రా')

పల్లెటూరివ్యక్తి

ఆడెవడే, అచ్చీ.

అచ్చమ్మ

ఆడారి ముండాకొడుకు పారిపోయేదు (బిగ్గరగ) నేను రాను.

పల్లెటూరివ్యక్తి

ఓ అచ్చీ, ఇలా రా!—ఎందుకు పోతున్నావూ!

(వాగనుశాసనుడు తెరలోనుండి, "వస్తాను రాకేం!—అనవసరం ఐన గోలేఁవీఁ ఉండకూడదు")

పల్లెటూరివ్యక్తి

రా అయ్యా!—ఏ వీఁలేదులే.

(వాగనుశాసనుడు ప్రవేశించును)

పల్లెటూరివ్యక్తి

ఓరి ఈడా! అల్లప్పుడు ఆ సభలో కేకేసినోడవు కాదూ, పోలీసోళ్లొస్తే పారిపోయేవుగా!

గాంధి

" తీరనికోరిక—తరువాత "

వాగనుశాసనుడు

ఓహో, జ్ఞాపకం వచ్చింది—(అచ్చమ్మను చూచి) మేమిద్దరం చాలా స్నేహితులం—అంచేత ఒరే ఒరే అనుకునే అంత స్నేహం.

పల్లెటూరివ్యక్తి

నీకు నాకు స్నేహం ఏఁవిఁటి!—అచ్చి, ఈడితో నేస్తఁవాఁ—ముట్టలేదుకదా ఈ అసాధ్ధం ముండాకొడుకు—నీకోసం వాకబ్‌చేస్తా ఇక్కడికొచ్చా.

అచ్చమ్మ

లేదు బావా!—ముట్టనిస్తానా!

పల్లెటూరివ్యక్తి

మరి నాతో రా, తీసుకుపోతా, విన్నేలుకుంటా, కులం తప్పు తీయించేస్తా!

అచ్చమ్మ

కొట్టనని ఒట్టేసుకో!

అచ్చమ్మ

నాతోడు, నా అమ్మతోడు, మాకాలమ్మతోడు

చతుర్థాంకము

అచ్చమ్మ

సరే రా బావా, పోదాం, కాపురం సేసుకొందాం, మన ఇల్లు బాగుందా?

పల్లెటూరివ్యక్తి

ఆ, కాని అచ్చీ, నీవెళ్లిందగ్గరనుంచి అదో భీతాకరంగా ఉండేది—ఉప్పుసేపేసి తరవాణి నీమోస్తరుగా ఎవరూకాయ లేరే, రా పోదాం.

వాగనుశాసనుడు

(నిర్వ్యరపాటుతో) నా మాటేవిటి.

అచ్చమ్మ

ఆడారి ముండాకొడుకు మాట నమ్మి మోసపోలేదు—నూకాలమ్మకి ఒక కోడిపుంజు ఇచ్చుకుంటా!

(పల్లెటూరివాడు, అచ్చమ్మ నిష్క్రమింతురు)

వాగనుశాసనుడు

సిట్యుయేషన్ అంతా ట్రాన్సుఫార్మ్ ఐపోయింది. అరేరే—నెవర్ మైండ్—పల్లెటూరివారికి డర్టీ హాబిట్స్—ఇదీ గాడ్ సెన్డే!—ఇంకోదండయాత్ర చేయాలి—ఏ వాహం

" తీరనికోరిక—తరువాత "

తినో గబుక్కున పెళ్లి చేసుకోవాలి ఏంచేస్తాం !—సెకండు బెస్టు !—లైఫులో గెటాన్ అవ్వాలి ఏదోవిధంగా !

(మరియొక వైపునుండి నరేంద్రుడు ప్రవేశించును)

వాగనుశాసనుడు

నరేంద్రా, ఏమైందో విన్నావా ?

నరేంద్రుడు

చకుముకా ?—ఏం.

వాగనుశాసనుడు

అచ్చమ్మను నన్ను పెళ్లి చేసుకోడానికి ఒప్పించేను. ఇంతలోకి దాని పాత మొగుడొచ్చి దాన్ని ఒప్పించి తీసుకు పోయాడు—అన్యాయం—చూసేవా !

నరేంద్రుడు

దాని భర్త దానిని తీసుకపోవటం తప్పేనా ! (నవ్వును)

వాగనుశాసనుడు

అది కాదోయి, అసలు విషయం అవకతవకగా మారి పోయింది !—ఏం—చాలా అలసిపోయినట్టు కనిపిస్తున్నావు?

నరేంద్రుడు

చకుముకీ,—శాంతిలేదు, శాంతిలేదు—

వాగనుశాసనుడు

ఏం నరేంద్రా ! ఎందుకీ బాధ నీకు పాపం !

నరేంద్రుడు

బ్రతకటమే బాధగా ఉంది—బ్రతుకు నిరర్థకం అను కొని ఏదో ఆశయం పెట్టుకొని పని చేస్తుంటే, దానికెన్నో ఆటంకాలు !—నాకోసమా—ఎక్కడో ఏదో లోపం ఉండాలి. —లేకపోతే మనుష్య యత్నం, శక్తి, ఇంత వ్యర్థకములా ! —లేక ఈశ్వరుని అనంత శక్తిలో, దాక్షిణ్యమునకు తావు లేదా !—

వాగనుశాసనుడు

నాకూ ఆ సందేహంవేం ఇంతకుముందే కలిగింది— కాని—

నరేంద్రుడు

చకుముకీ, చాలా గందరగోళంగా ఉంది—అర్థం కావటం లేదూ—ఎందుకీ నాటకం అంతా !

వాగనుశాసనుడు

నరేంద్రా, నీకు విశ్రాంతికావాలి—

నరేంద్రుడు

ఈ లోకంలోనా !

వాగనుశాసనుడు

ఆ,—అదికూడా ఇప్పుడే—

నరేంద్రుడు

నా వ్యక్తి—

వాగనుశాసనుడు

అదే తప్పు—ఒక వ్యక్తి ఏఁవిఁటి! ఒక వ్యక్తి అనుకొనేది నిజంగా అనేక వ్యక్తులు—చూడు—కోపం వచ్చినప్పుడు ఒక వ్యక్తి, విచారం వచ్చినప్పుడు ఒక వ్యక్తి, ప్రేమ వచ్చినప్పుడు ఒక వ్యక్తి, భయంవేసినపుడు ఒకవ్యక్తి —మొండితనం వచ్చినప్పుడు వక వ్యక్తి, నవ్వినపుడొక వ్యక్తి, ఏడ్చినపుడు ఒక వ్యక్తీ, ఇన్ని వ్యక్తులు కలిసిన కదంబం ఏ మనసులోన్ని వ్యక్తి అనేది—

నరేంద్రుడు

నిజమే ఐఉండవచ్చును—లేకపోతే శక్తి, అశక్తి —సత్యం, అసత్యం—సౌందర్యం, వికారం—ఔన్నత్యం, హీనత్వం, ఒక మానవహృదయంలో. నీలో, నాలో ఎలా ఉంటాయి—కాని—వీని అన్నిటిని అతిక్రమించిన తత్వం ఒకటిలేదూ!—

వాగనుశాసనుడు

అది ఒక భ్రమ.

నరేంద్రుడు

కాదు—అదే మనుష్యవ్యక్తి, ఆ వ్యక్తికివి ఈశ్వరుని అనంతశక్తికిని ఉన్న సంబంధం, తారతమ్యం,—తెలిసికోటంవేం, వ్యాసఘట్టం—శక్తి,—కరుణ,—ఔను—కాదు—ఏమో, ఏమో!

వాగనుశాసనుడు

నరేంద్రా!—ఏంవైందేవిఁటి?

నరేంద్రుడు

"యుద్ధం వచ్చింది, ఇటువంటి అనుమానాస్పదమైన చరిత్రగలవారిని అందఱిని ఒకచోట ఒక కూటంగా ఉంచటం శ్రేయస్కరం కాదు. కాబట్టి వారిని అందఱిని," అంటే మన ఆశ్రమంలో ఉన్నవారిని, "తక్షణం ప్రభుత్వమునకు అధీనం చేయవలయును" అని ఒక ఆజ్ఞవచ్చింది. "ప్రభుత్వమునకు వ్యతిరేకులుకారు, ఇప్పుడు నా శిక్షణచే ఉత్తమ ప్రజలక్రింద చాలవఱకు మారినారు. ఇప్పుడు ఈ విధానాన్ని ఆటంకపరచటం ఏ దేశానికి శ్రేయస్కరంకాదు—ఇది

లోకోపకారం చే_స్తది" అని నేను తెలియచేసినా, "వీల్లే"దని ప్రత్యు_త్తరం—

వాగనుశాసనుడు

(కంగారుతో) ఐతే మమ్మల్నందరినీ ఈ యుద్ధంలో శతఘ్నులముందు వేసేస్తారా ఏవిఁటి ?

నరేంద్రుడు

అదికాదు—బహుశః ప్రతివ్య_క్తియొక్క నిర్దోషత్వ నిరూపణ అయ్యేవఱకు కారాగారం.

వాగనుశాసనుడు

ఓ నరేంద్రా !—రక్షించాలి—విడిచిపెట్టకు నిర్దోషులం—అందులో ముఖ్యంగా నన్ను—

నరేంద్రుడు

పరవాలేదు—కాని చకుముకీ నీ కెన్నిసార్లు చెప్పినను నీవనే స్వార్థపరత్వాన్ని చంపుకోలేక పోతున్నావు. చూడు మిగిలినవారు ఎంత—

వాగనుశాసనుడు

ఎలా చంపుకోగలనే నేను అనే ఒక మనిషిని బ్రతికి ఉన్నంతకాలం ? నేను లేనని నేనెలా అనుకోను నేనున్నప్పుడు?

నరేంద్రుడు

అది కాదోయీ! స్వార్థపరత్వం.

వాగనుశాసనుడు

ఆ విషయం ఎంతపటికు ప్రయత్నించినా, విపత్కాలంలో వెనుకటిగుణం వచ్చేస్తుందిట—ఏం జేయనూ!

నరేంద్రుడు

(నవ్వును)

వాగనుశాసనుడు

నవ్వకేం గాని, అభయం ఇయ్యాలి.

నరేంద్రుడు

తప్పకుండా, నా ప్రాణం మీకడ్డం వేస్తా—శపథం

వాగనుశాసనుడు

సెహబాస్, మహావీర!—ఇప్పుడు నా ప్రాణాన్ని నీ కోసం అర్పించడానికి సిద్ధుణ్ణి.

నరేంద్రుడు

చకుముకీ—చాలా చలిగా ఉంది—ఆ మంచుపర్వత శిఖరాలమీదనుంచి వచ్చే గాలిని ఓర్చుకోటం ఇప్పుడు కష్టం

గాలిగా

" తీరనికోరిక—తరువాత "

అనిపిస్తుంది—వయస్సు మళ్లుతున్నాది—ఈ
ఈ లోకంయొక్క మొదటి వీడుకోలు చిహ్నమా
వచ్చే లోకంయొక్క ప్రధమాహ్వానమా !—

వాగనుశాసనుడు

నరేంద్రా !—ఇది మతిపోయే ప్రధమ
ఈ పిచ్చి ఆలోచనలు వద్దు !—రా వెళ్దాము, సూ
నం ఔతుంది.

నరేంద్రుడు

అస్తమించనియ్యి ! — అస్తమించాలి—వ
యించాలి (ఆలోచన)

వాగనుశాసనుడు

కవిత్వం ఎప్పుడైనా చెప్పేవయ్యా ?

నరేంద్రుడు

ఏం—

వాగనుశాసనుడు

లేకపోతే ఈ ధోరణి పుట్టదు;

నరేంద్రుడు

విసిగిపోయిన నిరర్థకమైన బ్రతుకు దేనై
స్తది—అబ్బా ఎంత ఎఱ్ఱగా ఉన్నదో సూర్యాస్తమయ

వాగనుశాసనుడు

తప్ప తాగినవాడికళ్లు అంతకన్నా ఎఱ్ఱగా ఉంటాయి—
దానిలో గొప్పేం!—

నరేంద్రుడు

తెల్లని మంచు—ఎఱ్ఱని కాంతి—ప్రియురాలి శరీరంపై
లత్తుకకాంతా!—లేక రక్తపు కాల్వలయొక్క రంగా!—
చూడు చకుముకీ, ఎంత అందంగా, ఎంత భయంకరంగా
ఉందో!

వాగనుశాసనుడు

క్షమించు—నీకేవీ కనుపించదు—ఎండ, మంచు—
అంతే!—సాధారణంగా మీలాంటివాళ్లకున్న వైపరీత్యం ఏ
ఇది—లేనివి చూస్తారు. ఉన్నవి చూడరు. రా, వెళ్దాం! నీ
ముఖం చాల వాడిపోయి ఉంది—

నరేంద్రుడు

ఏం, ఉన్నది—ఈ ప్రపంచములో ఏవీ లేనప్పుడు
హృదయం ఎండిపోయినప్పుడు, ముఖంలో ఏం కళ ఉంటది—

వాగనుశాసనుడు

ఏ‹వీ‹ లేకపోవటం ఏ‹వి‹టీ? కావలసినంత ఉన్నది
—రా, వెళ్లి త్వరగా భోంచేసి పడుకుందాం!

"తీరనికోరిక—తరువాత"

నరేంద్రుడు

నాకు నిద్రరావద్దూ—ఇక్కడ నిర్మానుష్యంగా ఉంటదని వచ్చేను—ఒక నిమిషం కూర్చో, తరవాత వెళ్దాం! ఇక్కడనుంచి మన యింటికి ఏమంత దూరం!—

వాగనుశాసనుడు

సరే (కూర్చుండును). ఆకలి చంపేస్తది.

నరేంద్రుడు

(కూర్చుండి) ఆత్మయొక్క ఆకలి ఇంకెంత చేస్తదో తెలుసునో?

వాగనుశాసనుడు

ఆత్మకి కడుపేఁవిటీ, అదుంటేనేకాదు ఆకలి— ఎందుకీ పిచ్చి వేదాంతం!

నరేంద్రుడు

చకుముకీ,—ఒక విషయం చెప్పాలి—ఆమె మళ్లీ కనుపించింది.

వాగనుశాసనుడు

ఎవరు ఈ "ఆమె"

నరేంద్రుడు

"ఆమె" నా హృదయం ఎవరికి అర్పించేనో ఆమె.

వాగనుశాసనుడు

అబ్బా ఇన్నాళ్లకా!—మాట్లాడేవా!—చెప్పు ఎక్కడున్నదో!—ఒక్క నిమిషంలో కుదిర్చేస్తా!

నరేంద్రుడు

(తలవూపును)

వాగనుశాసనుడు

ఏం!

నరేంద్రుడు

ముందు నేను భ్రమిస్తున్నాననుకొన్నాను కాని అది భ్రమకాదని గ్రహించేను. ఆమె నన్ను ప్రేమ పొంగిపోవు చూపుతో చూచి, చిరునవ్వు నవ్వింది—ఆమెకు నమస్కరించి, నా విపరీతమైన ప్రేమను ఆమెకు విశదపఱచి, ఆమె లేనిదే బ్రతుకలేనన్నాను!

వాగనుశాసనుడు

ఏమన్నది—

నరేంద్రుడు

"నిన్ను నేనుకూడ ఆనాటినుండి మహోగ్రంగా ప్రేమిస్తున్నాను: నాకుకూడా నీవు లేనిదే బ్రతకటమే కష్టం! ఐనా ఈ జన్మంలో వీలులేదు. లేదు వాంఛయొక్క పరిపూర్తి. ఇచ్చట మనకొఅకు మనం జీవించటం. అంతకంటె ఎక్కువ చెప్పలేను." అని అన్నది. ఆమె ఎవరో చెప్పినది—ఎవ్వరితో ఆ పేరు చెప్పవద్దన్నది. "ఈ జీవనమే చివరదికాదు, ఇది ఒక్కటే లోకంకాదు, తప్పకుండా ఈ జీవితాంతాన్ని, నిన్ను కలుసుకుంటాను, ఇంక అప్పటినుండి మనకు ఎడబాటు అనేది అనంతకాలంలో లేకుండా చేసుకుందాం! అన్నది— "భవిష్యత్తునందు అంత నమ్మకమేమిటి" అని అన్నాను. "నమ్మాలి" అని అన్నది. "అంతవరకో" అన్నాను. "ఒకరినొకరు ప్రేమించుకుంటున్నామనేదే" అన్నది—"మనదొక పెద్దయత్నం" అన్నాను. "ఔను—యత్నం, ఇచ్ఛ ఒకటే" అన్నది. "యత్నం తప్పక చేస్తాను, అంతకంటె కావలసిందేమిటీ" అన్నాను. "శపథం" అన్నాను. "శపథంనేనుకూడా" అన్నది—"ఈ లోకాన్ని మళ్లీచూడవు—పునర్దర్శనంవఅకు శలవు" అన్నది. ఒకమారు చెప్ప వీలుకాని క్రొత్తచూపు చూచి ఒక్క కన్నీటి చుక్కరాల్చి వెడలిపోయింది—నాకు వెలుగు చీకటి ఒకటయ్యేయి.

వాగనుశాసనుడు

(ఆలోచించి) చూడు,—నీవొక్క గొప్పకార్యం తల పెట్టేవు. దానికి భంగంరానియ్యను.

నరేంద్రుడు

నేను రానివ్వకుండా యత్నిస్తా—ప్రపంచ జీవనంలో నా ఒక్క జీవనం ఎంత !

వాగనుశాసనుడు

కాని మాకు చాల ముఖ్యం ఐంది అయ్యా !

నరేంద్రుడు

అది, సరికాదు—ఒకళ్ళై నపిదప ఒకళ్లు. ఒకడిని మించిన వాడింకొకడు—ఒకడు ప్రారంభించింది ఇంకొకడు పూర్తిచేస్తాడు. అనంతం ఐన గొలుసులో మనం ఒకలంకె !

వాగనుశాసనుడు

పోనీ అది గట్టిగా ఉండాలి !

నరేంద్రుడు

అదే యత్నంకాదూ !—యత్నం, యత్నం—ఈ లోకాన్ని, ఉంకోలోకాన్ని, ఎన్నోలోకాల !—ఇంతచేసినా,

" తీరనికోరిక—తరువాత "

ఇదమిద్ధంఅని నిర్ధారణ ఏదీ !—ఊహ—అంతే—ఏమో, ఏమో ! (నిశ్శబ్దము)

వాగనుశాసనుడు

ఉంకో లోకంగురించి ఎందుకీ గొడవ—ఉన్నదే, ఇదే నిజం ఐంది—అక్కడ అనేది ఒకవేళ ఉంటేమాత్రం, సుఖం ఇస్తదని నమ్మకం ఏదీ.

నరేంద్రుడు

నిజ(వే కాని, ఆశ, ఆశ లేకపోతే బ్రతకటం ఎలా ! —ఉంకోమాట. ఆ లోకాల్లోగూడా ఇటువంటి కష్టాలు, అశాంతి ఉన్నా, ప్రస్తుత బాధదాటటం అనేదే చాల ముఖ్యం ఐంది జీవికి.

వాగనుశాసనుడు

జీవికి ముఖ్యం ఐంది భోజనం ! ఆకలేస్తంది పోదాం, రా.

(ఘటోత్కచు(డు ప్రవేశించును)

ఘటోత్కచు(డు

ఆర్యా ! తమరీవైపు వచ్చిరని తెలిసి ఇద్దరు పోలీసు వాళ్లు వస్తున్నారు తమకి ఎరస్టు వారన్టు అనుకుంటాను.

నరేంద్రుడు

వారంటా మంచిదే—ఈ ఆశ్రమవిషయమై ఐ ఉంటది.

వాగనుశాసనుడు

(లేచి కిందనుంచి వచ్చుమార్గము వైపుచూచి వేగముగా పాకను ప్రవేశించి) "రండీ, రండి రక్షించండి—దెయ్యం పాకలో" అని బిగ్గరగ పలుకును, "ఘటోత్కచా అక్కడే జాగ్రత్తగ కాయి" (అనును)

నరేంద్రుడు

(పాకను ప్రవేశింప, వాగనుశాసనుడు బయటకువచ్చి, నరేంద్రుని పాకలోనుంచి; తలుపువేసి బంధించును)

ఘటోత్కచుడు

ఏమిటిదీ ?

వాగనుశాసనుడు

(మాటలాడవద్దని సంజ్ఞచేసి, మెల్లగ) పోలీసులనుండి ప్రస్తుతం రక్షించాలి.

నరేంద్రుడు

(తలుపు గుద్దుచుండును)

(పోలీసులు ప్రవేశింతురు)

వాగనుశాసనుడు

అయ్యా రక్షించాలి, నరేంద్రుడు ఆ పైకి (మంచుశిఖరమును చూపుచు) వెళ్లిరాలేదు. ఇంకా మీరు వెళ్లి వెతకాలి— సూర్యాస్తమానం ఐంది—ఇక్కడ—

పోలీసు ఇన్స్పెక్టరు

మీరేం చేస్తున్నారు ?

వాగనుశాసనుడు

అతన్ని వెతకబోతుంటే ఎలుగ్గొడ్డు ఒకటి మమ్మల్ని తరివింది—మేఁవుఁ ఆపాక వెనక్కివెళ్తే అది పాకలో దూరింది, మేఁవుఁ గబుక్కున తలుపువేశాం.

(తలుపుశబ్దం)

వాగనుశాసనుడు

ఇంకో మూడునాల్గు నిమిషాలలో బ్రద్దలగొట్టి బయట పడతది. మీరు కాపలాఉండి ఈ పెద్దరాతిని మేము విసరా లనుకున్నట్టు దానిమీద రాగానే వేయండి, లేకపోతే చుట్టు ప్రక్కల ఉన్న మనుష్యులని చంపేస్తది. మేం నరేంద్రుని వెతుకుతాం.

పోలీసు ఇన్స్పెక్టరు

(వెనుకకు నడచుచు) మహా బాగాఉంది నరేంద్రునికి వారంటుకాని ఎలుగుకి కాదు—అదికాకుండా మాదగ్గర

తుపాకులులేవు, మీరే జాగ్రత్తగా చూడండి (అని అతిత్వరిత ముగ నిష్క్రమించును.)

ఘటోత్కచుఁడు

(కెమ్మదిగ) అసాధ్యుడా!

వాగనుశాసనుడు

ముండాకొడుకులు ఎలా పరిగెడతన్నారో (బిగ్గరగ) వచ్చేస్తంది, వచ్చేస్తంది!

ఘటోత్కచుఁడు

(చూచుచు) (నవ్వి) లేళ్లలాగున దూకిపోతన్నారు.

వాగనుశాసనుడు

(కెమ్మదిగ కెడలి తలుపుతీయును.) (నరేంద్రుడు ప్రవేశించును) క్షమించాలి, పోలీసువాళ్లని నిన్ను చూడకుండా పంపించే విషయం ఐ ఇలా చేయవలసి వచ్చింది.

నరేంద్రుడు

నా అభిప్రాయానికి వ్యతిరేకంగా చతుముకీ నన్ను పిరికిపందని చేసేవు!—నేను ఇప్పుడే వెళ్లి పోలీసుస్టేషనులో నన్ను అప్పజెప్పుకుంటాను.

వాగనుశాసనుడు

అలాగే చేయొచ్చు, కాని ఒక విషయం—నువ్వు అలాచేస్తే నిన్ను నమ్ముకొని వచ్చినవాళ్లని విడిచిపెట్టిన వాడవు అవవూ !—వాళ్లకుకూడా కారాగార ప్రాప్తి !— అదికాకుండా నీ గొప్ప ప్రయత్నం, దుర్మార్గులని సన్మార్గ లగాచేసే విధానం, దానిపై ఆధారపడి ఉన్న లోకకళ్యాణ భంగం రావూ !—

నరేంద్రుడు

మరి, ఏంచేయగలనూ ;

వాగనుశాసనుడు

అంత అశక్తికలవాడవు ఎందుకు దిగేవు ?—ఇంత మంది గొంతుకులు కోయటం ఎందుకూ !

నరేంద్రుడు

(ఆలోచించి) మరి నా గౌరవం, నా ధైర్యం, నా విధి, ఇవన్నీ పోవూ, నేను ఈ విధంగా ప్రభుత్వాన్ని తప్పించు కొంటే !

వాగనుశాసనుడు

ఏ స్వార్థంకొఱకు మమ్మల్ని గంగలో కలిపేస్తావా? ఏమి వ్యామయ్యా !

నరేంద్రుడు

(ఆలోచించి) చరుముకి ఏంచేస్తాం!

వాగనుశాసనుడు

భేష్, నారు తెలుసును నీ స్వార్థరాహిత్యం!—ప్రస్తుతం ఊరుకుండి ఇవ్వేళరాత్రికో రేపు ఉదయాన్నో ప్రధాన మంత్రితో టెలిఫోసుద్వారా మాట్లాడు—కొద్దిదినములలోనే ఈఆశ్రమాన్ని విడదీసేస్తాను—ఆశ్రమవాసులు, మునుపటి వారుకారు—ఎంతోమార్పు, అవకాశంఉంటే ఉత్తమప్రజలుగా మారిపోతారు—కాని ప్రస్తుత స్థితిగతులనుబట్టి, వాళ్లని పంపించేస్తాను వేరువేరుగా అని చెప్పు. దానిమీద ఏదో వీళ్లకి ఇంతో అంతో దిక్కుచూపించి పంపిచేయి—వీళ్ళకి ఎవరితోవని వాళ్ళని పంపించేయుమని చెప్పుదును కాని నీకది నచ్చదని తెలుసు.

నరేంద్రుడు

అది ఇదివఱకే ఐనది—కాని లాభంలేక పోయింది—ఆశ్రమవాసులు అపాయం ఐనవాళ్ళని ప్రభుత్వానికి వార్తలు వచ్చేయట! అంచేత!

వాగనుశాసనుడు

ఎవరీ అబద్ధాలు వ్రాసేరో.

నరేంద్రుడు

చకుముకీ! అబద్ధాలు వ్రాయడానికి ఒకట్లేవిటీ!—

వాగనుశాసనుడు

అది ఎలా నమ్మవచ్చు!

నరేంద్రుడు

యుద్ధకాలంలో ప్రభుత్వం, జాగ్రత్త తీసికోవటం, అవసరమే. మన దురదృష్టం—విధి—యుద్ధం—సర్వ నాశనం—అమానుషం! ఎవరికి లాభం!

(వాసంతి ప్రవేశించును వేగముగా)

వాసంతి

చాలమంది పోలీసులువచ్చి, మన ఆశ్రమవాసులందరినీ తీసుకుపోయినారు. నేను కొంచందూరాన్ని ఇది చూచి మీరీ వైపు రావటంచూచి వేగంగా వచ్చేను. ఇక్కడున్న వాళ్ళవే మిగిలేవు! కొందఱు చాలా ధైర్యంగా ఉన్నారు.— కాని కొందఱీభయం, అశక్తి చూస్తే బ్రద్దలై పోతది గుండె.

నరేంద్రుడు

అయ్యో! నన్ను నమ్మినవాళ్ళను అప్పజెప్పేనేను! త్వరగా వెళ్లాలి (నిష్క్రమించబోవును)

వాగనుశాసనుడు

అగు, వెళ్ళి ఏంచేస్తావు ?—నువ్వుకూడా ఖైదులో కూర్చొని, వాళ్ళతోపాటు ఏడుస్తావా !—స్వయంగావెళ్ళి రాజధానికి, ప్రభుత్వాధికారులతో మాట్లాడి ఏమైన వీలుంటే చేయి—

నరేంద్రుడు

ఏఁవీఁలాభం ఉండదు—

వాగనుశాసనుడు

నువ్వు వెళ్ళిమట్టుకు లాభఏఁవిటి ఇప్పుడు.

నరేంద్రుడు

ఔను ఏవీలాభంలేదు. (శోకదీక్షతో పర్వత శిఖరముల వైపు చూచుచు) ఏవీలాభంలేదు—ఎవరు ఉండీ లాభంలేదు—అందఱు అనవసరం.

వాగనుశాసనుడు

నరేంద్రా—

నరేంద్రుడు

(వినుపించుకొనక) నేను బ్రతికికూడా లాభంలేదు—

వాసంతి

అదేంమాట—ఎంతయో అవసరం.

" తీరనికోరిక—తరువాత "

నరేంద్రుడు

నా యత్నం విఫలం ఐంది—నా విధానం దగ్ధం ఐంది — ప్రపంచ కల్యాణంకోసంచేసే యత్నాలకుకూడా విఫలంవా ! —ప్రపంచకల్యాణం అవసరంలేదా !—ఏమో— ఇంతకంటె ఈ లోకాన్ని సౌఖ్యం ఉండకూడదా !

వాగనుశాసనుడు

వాసంతీ, ఏదో ధోరణిలో ఉన్నాడు. మనం తీసుకు వెళ్లాలి.

ఘటోత్కచుడు

ఆర్యా !

నరేంద్రుడు

(నిశ్శబ్దం)

వాగనుశాసనుడు

వెళ్దాం.

వాసంతి

(నరేంద్రుని చేయిపట్టుకొని) ఆర్యా వెళ్దాం, చీకటి పడుతున్నది—

నరేంద్రుడు

ఔను, పాపని ఐపోయింది, బాధ, అశక్తత, విఫలం, [illegible]లోని మాణిక్యాలని వ్రాయండి—

వాగనుశాసనుడు

(చేయిపట్టుకొని) రా!

నరేంద్రుడు

రాను, వెళ్తాను. (చేతిపట్టును వదల్చుకొనును)

వాగనుశాసనుడు

సరే—

నరేంద్రుడు

(పర్వత శిఖరముపైపు నడచును)

వాగనుశాసనుడు

నరేంద్రా—అదేఁవిటీ, ఇటు, క్రిందకి.

నరేంద్రుడు

క్రిందకికాదు పైకి—పైకి,—ఎప్పుడుపైకి, ఏవైనా పైకి—

వాసంతి

మతి చెలించినదా పాపం (వాగనుశాసనునితో)

నరేంద్రుడు

లేదు—అది ఇంతవఱకూ లేదు—

" తీరనికోరిక—తరువాత "

ఘటోత్కచుఁడు

అయ్యో! మబ్బుకూడా వేసింది, గాలిహోరు అదిగో మెఱుపు, భయకరంగాఉంది, అపాయం—బాధగాఉంది చలి.

నరేంద్రుడు

మానవజీవితంకన్నానా!—(వారినిచూచి) నాయొక్క ఆస్తి అంత మీ అందఱికి పంచిపెట్టి ఆ కాగితమును రెజిస్టరు చేయించేను — మీరు దానిని స్వీకరించి, లోకకల్యాణం కొఱకు ఏదో విధంగా పాటుపడండి. ఇదే నా కోరిక,— నా పని ఐపోయింది నాకింక శక్తిలేదు—(కొండ ఎక్కును)

వాగనుశాసనుడు

చూడు ఏఁవిఁటీ ఉద్దేశం—

నరేంద్రుడు

తాపంగాఉంది—మంచుమధ్య నుంచుంటే చల్లగా ఉంటదేమో,—ఆ మెఱుపు మెఱసేచోట ఎంత అందంగా ఉందో—కాలచక్రం నిర్దాక్షిణ్యంగా తిరుగుతున్నది—స్వస్తి —(వేగముగా కొండ యెక్కుచు నిష్క్రమించును)

చతుర్థాంకము

వాగనుశాసనుడు

నరేంద్రా మేంకూడా వస్తున్నాం—(తెరనుండి నరేం ద్రుడు) "రావద్దు, రావద్దు—అనవసరం—"

వాసంతి

అయ్యయ్యో! ఎంతదూరం అప్పుడే వెళ్లిపోయేడో—రండి మనంకూడా వెళదాం — అపాలి — లేకపోతే అపాయం—ఆ మంచుతుపానులో (ముగ్గురు వెడలబోవుదురు)

ఘటోత్కచుఁడు

కొంప మునిగినది—రాళ్ళతో మంచుతో కలిసిన ఒక పెద్ద ప్రవాహంమీదికి వస్తుంది—దానికి ఎదురుగా నిశ్శంకగా వెళ్తున్నాడు—అయ్యో వద్దు—వద్దు—

వాగనుశాసనుడు

ఇంక లాభంలేదు—మనం ఇంకేమీ చేయలేం—శ్రీరామరామ చూడలేం—వాలు అటుఉన్నా మనమీదకి అపాతం రావచ్చు—క్రిందికిరండి. మనం వచ్చి అతన్ని బ్రతికించగలఁవా? (వాసంతి చేయిపట్టుకొని లాగుచు అతివేగంగా నిష్క్రమించుచుందురు.)

" తీరనికోరిక—తరువాత "

ఘటోత్కచుఁడు

(వేగముగ నిష్క్రమించుచు) అయోమయం —
ఈశ్వరా !—

వాసంతి

(నిష్క్రమించుచు) ఎందుకీచావు—ఎందుకీబ్రతుకు!—
(దూరమున మహాప్రవాహపు శబ్దము)

(తె ర ప డు ను)

"తీరని కోరిక — తరువాత"

పంచమాంకము

*

కాలము—మానవకాలమునకంటె వేరు. అందుచే నిర్ధారణ అశక్యము.

ప్రదేశము (చీకటి వెలుగు కలిసినట్టుగా లేనట్టిదీ, ప్రదేశము. ఘనరూపము జలరూపము తేజోరూపము వినట్టిదీ కానట్టిదీ స్థలము. భూలోకమునకంటె భిన్నమైన లోకము.)

ప్రవేశము (కనుపించుచూ, కనుపించని అస్ఫుటమైన వ్యక్తులు— 8 లేక 4. మతియొక వ్యక్తి వెనుకకు నడుచుచు ప్రవేశించును — అది నరేంద్రుని ఆత్మ.)

నరేంద్రుడు

నా శరీరం నలిగిపోయింది: ముద్దైనది—ఒక క్షణంలో బాధ మాయమైపోయింది. ఎంతో తేలికగా, ఎంతో హాయిగా, ఎంతో వింతగా ఉన్నది. శరీరమనుండి విడిపోయాను. మరణించటం ఐపోయింది కాబోలు — నేను ఉన్నానుకాని, శరీరంవంటిది తగలటంలేదే—ఏదో ఉన్నది కాని, ఇదివఱకు లాంటిదికాదు—అదిగో భూమి దూరం

" తీరనికోరిక—తరువాత "

ఐపోతంది—ఇదంతా అయోమయం—మరణానంతర జీవితం!

దేవా ఎక్కడున్నా, రక్షించు—

ఒక వ్యక్తి

నరేంద్రా !—

నరేంద్రుడు

ఎవరిదీ—

ఆ వ్యక్తి

నే నెవరై నదీ ఇంకా తెలిసికోలేవు—అదిగో నీకు తెలిసిన తిలోత్తమ.

మరియొక వ్యక్తి

నరేంద్రా తిలోత్తమను. నిన్ను ఆహ్వానించడానికి వచ్చేను.

నరేంద్రుడు

(ఆశ్చర్యముతో చుట్టును చూచుచు)—తిలోత్తమా,—తెలిసిఉన్నవ్యక్తిని, అందులో నిన్ను కలియటం ఎంతో బాగున్నది—ఎలా ఉన్నావూ !—ఇదంతా ఏమిటి—ఇది ఏలోకం—

మొదటి వ్యక్తి

అన్నీ తెలుస్తాయి త్వరలో.

నరేంద్రుడు

వారెవరు ?

మొదటి వ్యక్తి

వారెవరో నాకు తెలియదు — ఆత్మలు — నాతో ఎప్పుడో ఇదివరకో, లేకపోతే ఇంకెప్పుడైనా ముందో సంబంధాలు రావచ్చు. రాకపోవచ్చు—వారివని వేరు—

(నరేంద్రుడు, మొదటి వ్యక్తి, తిలోత్తమ తప్ప, మిగిలినవ్యక్తులు అంతర్ధానమగుదురు)

నరేంద్రుడు

నేను ఏంచెయ్యాలి—

తిలోత్తమ

నరేంద్రా !—క్రొత్తజీవనం—కొంచంకాలం భగవంతుని ప్రార్థించుకో—శాంతి కలుగును. జ్ఞానం కలుగగలదు. —జ్ఞానం, దివ్యజ్ఞానం, ఇచ్చట చాలా అవసరం—

నరేంద్రుడు

(అట్లు చేయును)

నరేంద్రుడు

తిలోత్తమా !

తిలోత్తమ

నరేంద్రా—

[illegible]

" తీరనికోరిక—తరువాత "

నరేంద్రుడు

క్రొత్తభావం అనుభవిస్తున్నా—కాని ఇంకా ఇక్కడి సంగతులు తెలియటంలేదు—ఏదో కలవచ్చి పోతున్నట్లున్నది—! అదేవిటీ, అలా రంగురంగుల గోళంలా ఉన్నది.

తిలోత్తమ

అదేభూమి—

నరేంద్రుడు

ఇంతదూరం వచ్చేనా !

తిలోత్తమ

ఇక్కడ కాలాన్నిబట్టి ఒక్క నిమిషం—భూలోక కాలాన్నిబట్టి ఒక్క నెల.

నరేంద్రుడు

నేను భూమిని విడిచిపెట్టి ఎంతసేపైనది.

తిలోత్తమ

భూలోక కాలాన్నిబట్టి సుమారు సంవత్సరం.

నరేంద్రుడు

అబ్బా—ఎంతకాల భేదం—

మొదటి వ్యక్తి

ఒక్కొకలోకాన్ని, ఒక్కొకకాలం, ఒక్కొకరూపం, ఒక్కొకకార్యం, ఒక్కొకజీవనం—

నరేంద్రుడు

దీనికి అంతంలేదా !

మొదటి వ్యక్తి

ఈ లోకాన్ని ఈ జీవితానికొక విధంబైన అందం ఉన్నది, కాని అనంత జీవితానికి అంతం ఉన్నట్లు కనుపించదు—అదుగో మనముందు మూడు లోకాలు, మూడు జీవనాలు కనుపిస్తున్నాయి—

నరేంద్రుడు

ఔను, ఆశ్చర్యం !

మొదటివ్యక్తి

అదిగో—అవైపుచూడు ఇదివఱకు అనుభవించిన, మూడు జన్మాలు, రెండులోకాలు, అందులోఒకటి భూమి.

నరేంద్రుడు

ఔను—

"తీరనికోరిక—తరువాత"

మొదటి వ్యక్తి

భూమిలో నీకు రెండు జన్మాలు.

నరేంద్రుడు

ఔను, గ్రహించ కలుగుతున్నా.

మొదటి వ్యక్తి

నీవు చాలా ధన్యజీవివి !—అభివృద్ధిలో ఉన్నావు.

నరేంద్రుడు

అర్థంకావటంలేదు.

మొదటి వ్యక్తి

తరువాత అర్థం ఔను—

నరేంద్రుడు

తామెవరూ ?

మొదటి వ్యక్తి

భూలోకంలో, మొదటిజన్మంలో నీవు స్త్రీరూపంలో నాకు భిక్షపెట్టేవు. ఆనాడు !—

నరేంద్రుడు

ఆఁ, ఆఁ,—జ్ఞాపకం వచ్చింది.

మొదటి వ్యక్తి

నా పని ఐపోయింది, నే వేరేచోటికి వెళ్లాలి.—

నరేంద్రుడు

ఎక్కడికో అడగవచ్చా—

మొదటి వ్యక్తి

ఉంకో లోకానికి. చాలాపని ఉన్నది. తిలోత్తమ నీకు మార్గం చూపిస్తది—ఆమె ఉత్తమలోకంనుంచి ఈ లోకానికి నిన్ను చూడటంకోసం వచ్చింది—ఆమె నియమింపబడినది కూడాను—

నరేంద్రుడు

ఎవరిచేత ?

మొదటివ్యక్తి

(ప్రత్యుత్తరమియ్యక అంతర్ధానమగును)

నరేంద్రుడు

తిలోత్తమా—ఎప్పటికి మరువలేను.

తిలోత్తమ

నరేంద్రా !

గానం

" తీరనికోరిక—తరువాత "

నరేంద్రుడు

నీవు భూలోకాన్నే కాకుండా ఇక్కడకూడా నన్ను రక్షిస్తున్నావా !—

తిలోత్తమ

రక్షించడానికి నే నెవరినీ !—

నరేంద్రుడు

నీ హృదయం !—

తిలోత్తమ

భావం, కొందటికి మారదు—

నరేంద్రుడు

ఇక్కడి సంగతంతా చెప్పు.

తిలోత్తమ

అంతా తెలియగలదు—

నరేంద్రుడు

ఈ జీవితం ఎన్నాళ్లు ?

తిలోత్తమ

చెప్పలేను—కొంతవఱకు నీపై ఆధారపడి యున్నది —ఇది చాలాచిత్రం ఐన లోకాల సమూహం.

నరేంద్రుడు

ఏమి!

తిలోత్తమ

ఈ స్థితిలో అదే జీవితం అనుకో. కొన్ని లోకాలు మాత్రం, మనం పొందవచ్చు—

నరేంద్రుడు

నువ్వుండే లోకం ఏది?

తిలోత్తమ

అది (చూపించుచు) రా. నీ లోకం కొన్నాళ్లవఱకు ఇంకొకటి. నా శక్తిచే నిన్ను నా లోకానికి తీసుకువెళ్తా!

నరేంద్రుడు

సరే—కాని ఆమెకొఱకు—

తిలోత్తమ

ఆమె భూమిని విడచినప్పుడు ఆమెను కలియవచ్చు.

నరేంద్రుడు

ఇక్కడ స్త్రీపురుష భేదాలున్నాయా?

" తీరనికోరిక—తరువాత "

తిలోత్తమ

ఉన్నవి, లేవు—భావం ఏ ముఖ్యం! ఉద్దేశమే కార్యం!—రా వెళ్దాం—ఆ లోకం చూపిస్తా—ఇంతకన్నా ఆశ్చర్యం ఐన లోకం.

(తె ర ప డు ను)

★

౧౫౯

"తీరని కోరిక — తరువాత"

షష్ఠాంకము

*

కాలము—ఆ లోకకాలములో 5 నిముషములు.

(ప్రవేశము (ఒక ఉన్నతలోకము. వెన్నెలకంటె అందమైన కాంతి, దివ్యమైన గానముతో, పరిమళముతో, మాధుర్యముతో కలసి, ఉన్నతాత్ములను నిత్యము తనియించుచుండును.)

(ప్రవేశము (తిలోత్తమ, నరేంద్రుడు.)

నరేంద్రుడు

ఎటువంటి దివ్యమైన ప్రయాణం, ఆకాశమార్గంలో ఏమి చిత్రాలు, ఏమి రంగులు—కాని ఇది అన్నిటిని మించి యున్నది—తిలోత్తమా, నేనిక్కడకు రాకూడదేమో !

తిలోత్తమ

రాకూడని దానికి రాలేవు—

నరేంద్రుడు

ఈ లోకానికి సేవలన వచ్చేను, నాకు అర్హత లేదు.

[illegible]

తిలోత్తమ

దీన్ని మించిన లోకాలు ఉన్నవంట.

నరేంద్రుడు

ఇంతకంటెనా, నీవు చూచావా ?

తిలోత్తమ

లేదు—విన్నాను ! వినికికి, చూపుకి ఎక్కువ భేదం లేదు ఇక్కడ.

నరేంద్రుడు

ఈ దివ్యలోకంలో కష్టాలు ఉంటాయా ?

తిలోత్తమ

నీకే తెలియగలదు—కష్టాలులేని లోకం ఇంతవఱకు నేను అనుభవించలేదు — అనుభవమే వస్తుగ్రహణానికి మూలం—ఇక్కడ.

నరేంద్రుడు

ఇక్కడా కష్టాలా ?

తిలోత్తమ

అన్నీ, సుఖం, కష్టం,—అంతా కృషి, అంతా విధి,

నరేంద్రుడు

కొంచం కొంచం అర్థం ఔతున్నది—నేను ఏఁవి చేయాలో ఇదిగో నాకే తెలుస్తది.

నరేంద్రుడు

ఔను. ఔను—అదుగో భూలోకములో నేను ప్రేమించిన ఆ స్త్రీ మనం వచ్చిన లోకానికి వచ్చినట్లు తెలుస్తున్నది. వెళ్లి వస్తా—నీవు రావా ?

తిలోత్తమ

నాకు చాలా పని ఉన్నది—నీవు వెళ్లి రాగలవా ?

నరేంద్రుడు

ప్రయత్నిస్తా—

తిలోత్తమ

ప్రయత్నించు—విఫలం ఐతే నేను వస్తా. వీలు చూచి —సుఖం—కష్టం.

మళ్ళీ వేగముగ రంగము మారిపోవును—పంచమాంకమున నున్న రంగస్థలము ప్రవేశించును) (నరేంద్రుడు మాత్రముండును.)

" తీరనికోరిక—తరువాత "

నరేంద్రుడు

ఎన్నాళ్లకు దర్శనం ప్రాణదేవతా.

(ఒక వ్యక్తి ప్రవేశించి, నరేంద్రుని సమీపించును.)

నరేంద్రుడు

చకుముకీ నీవు వచ్చేవే.

చకుముకి

ఓరి నాయనా, ఇక్కడన్నీ దయ్యాలు (పారిపోవ యత్నించును.)

నరేంద్రుడు

చకుముకీ, భయపడకు, నీవుకూడా మావంటి వాడవే—

చకుముకి

నేను దయ్యాన్నా ? అబ్బబ్బా ! నేలంటే నాకే భయం.

నరేంద్రుడు

చకుముకీ ! నీవు భూలోకం విడిచిపెట్టేసేవు—నీ శరీరం, బూడిదై పోయింది.

చకుముకి

(తన శరీరమును స్పృశింపబోయి) రామరామ, నిజమే—చచ్చిపోయాము, చచ్చిపోయాను—అయ్యయో ! (ఏడ్చును)

షష్ఠాంకము

నరేంద్రుడు

దివ్యమైన లోకంవచ్చి చకుముకీ——

చకుముకి

పల్లకాడులోకం—— నాకు ఆ భూలోకం ఏ కావాలి నాయనా, ఓ నరేంద్రా, ఓ దేవతా, ఓ దయ్యమా రక్షించు నన్ను పోనియ్యి।

నరేంద్రుడు

పోవాలని ఉన్నా పోలేవు, ప్రార్థనచేసుకో, శాంతించు.

చకుముకి

అయ్యయ్యో। రామ, రామ, రామ (ఒక వ్యక్తి ప్రవేశం చును.)

నరేంద్రుడు

నా ప్రాణదేవతా స్వాగతం।

ఆ వ్యక్తి

నరేంద్రా, ప్రేమదేవతా, వచ్చేవా। (వారిరువురు సమీపింపబోవగాలయు, అవకాశము, వారికి గాలియందున అదృశ్యులు. వారు సమీపింప ఎంతగానో ప్రయత్నించెదరు

నరేంద్రుడు

ఏమిటి।

ఆ వ్యక్తి

అయ్యో!

(మఱియొక వ్యక్తి ప్రవేశించును)

మఱియొక వ్యక్తి

ఈమెది ఒకలోకం, నీది మఱిఒకటి, మీ ఇద్దఱి యత్నసాఫల్యముచే విధి మిమ్మల్ని ఒకచో కూర్పవచ్చును.

నరేంద్రుడు

ఇంకా యత్నమా!

మఱియొక వ్యక్తి

యత్నం, యత్నం, విధి—అశక్యముకాదు—

మొదటి వ్యక్తి

నరేంద్రా, ఇంకనూ బాధా!

నరేంద్రుడు

ఔను బాధ—ఐనా, యత్నం — యత్నసిద్ధిలో ఆనందం—ధైర్యం—భగవంతునియందు నమ్మకం—

మఱియొక వ్యక్తి

రా వెళ్లాలి ఇంక, నే జాగ్రత్తగా దారిచూపిస్తా.

మొదటి వ్యక్తి

ప్రాణాధిదేవతా! వెళ్తున్నా—మళ్లీ కలవు—ఎన్నాళ్లో శః వియోగం—

నరేంద్రుడు

ఇక్కడ క్రొత్తకాలం, క్రొత్త వియోగం, క్రొత్త బాధ—క్రొత్త యత్నం—

మొదటి వ్యక్తి

కాలవాహినిలో కొట్టుకొని పోతున్నాం—ఆనాటి శపథానికిమాత్రం భంగంలేదు.

నరేంద్రుడు

సత్యం—ఎప్పటికైనా—

మఱియొక వ్యక్తి

వాగమశాసనా! నీ లోకానికి వెళ్ళే త్రోవలో నిన్ను అప్పగిస్తా—

86

"తీరనికోరిక—తరువాత"

వాగనుశాసనుడు

రామ, రామ, ఏంచేస్తారో, అధ్వానం, అధ్వానం—

మఱియొక వ్యక్తి

(నడచుచు) ప్రార్థన,—ప్రార్థన—

(తెరపడును)